ሰማይ ወለድ አማልክቶች

ኤጳጉሜን
(ኔቶ)

ብሔረ መፃሕፍት
ዘ-ኢትዮጵያ

@ETHIO_PDF_BOOKS

አዲስ የተሻለ ማንነት፣ ህይወት እና የላቀ ህይወት የመገንባት ጉዞዬን ተቀላቀሉኝ።

ኤጳጉሜን

PUBLIC DOMAIN (የሕዝብ ጎራ)

The term “public domain” refers to creative materials that are not protected by intellectual property laws such as copyright, trademark, or patent laws.

(“የሕዝብ ጎራ” የሚለው ቃል የሚያመለክተው እንደ የቅጂ መብት፣ የንግድ ምልክት ወይም የፓተንት ሕጎች ባሉ በአእምሯዊ ንብረት ሕጎች ያልተጠበቁ የፈጠራ ቁሳቁሶችን ይወክላል።)

የኤጳጉሜን - My Vision

ጥያቄ፣ ትችት እና አስተያየት መቀበያ ቴሌግራም ቦት

@epagumen9_bot | @epagumen_bot

2016 አ.ም

መታሰብያነቱ

ለቀደምት አያቶቻችን

ምስጋና

ለፈጣሪ

ማውጫ

መግቢያ

1.1 የመጽሐፉ ዓላማ እና ወሰን----------6

1.2 በተለያዩ ጥንታዊ ባህሎች መካከል ያለ የጋራ ጭብጥ----------7

1.3 በእያንዳንዱ ባህል ውስጥ ያሉትን የዓለም እይታ አውድ የመረዳት አስፈላጊነት----------9

ምዕራፍ ፡ የግብፅ መለኮታዊ አርክቴክቶች

1.1 መግቢያ: የጥንቷ ግብፅ ባህል----------12

1.2 በፕታህ (Ptah) ፈጣሪ አምላክ እና በኔቴሩ (Neteru) ያሉ እምነቶች----------14

1.3 የዘፍጥረት አፈታሪኮች እና ኮስሞሎጂ----------17

1.4 ከሰማይ አማልክቶች ጋር የተያያዙ ሃይማኖታዊ ልምምዶች እና ሥርዓቶች----------21

ምዕራፍ 2፡ አኑናኪ፡ የሱመሪያን ሰማይ ወለድ አማልክቶች

2.1 መግቢያ: የሱመር ሥልጣኔ----------24

2.2 አኑናኪ እና በዘፍጥረት ውስጥ ያላቸው ሚና----------26

2.3 በሱመር አማልክቶች ዙሪያ ያሉ አፈ ታሪኮች----------28

2.4 የአኑናኪዎች በሱመር ሕብረተሰብና ባህል ላይ ያሳደሩት ተፅዕኖ----------30

ምዕራፍ 3፡ ማያ፡ የኮስሚክ ሥርዓት ጠባቂዎች

3.1 የማያ ስልጣኔ አጠቃላይ እይታ----------33

3.2 የማያን አማልክቶች እና ሚናዎቻቸው----------35

3.3 የዘፍጥረት አፈ ታሪኮች እና ፖፖል ቩህ (Popol Vuh)----------39

3.4 የማያን አማልክቶች እና የሰማይ አማልክትን የሚያከብሩ ሥነ ሥርዓቶች እና በዓሎች----------41

ምዕራፍ 4፡ የቬዲክ (Vedic) ራእዮች፡ የሂንዱ አማልክት እና የጠፈር ንድፍ

4.1 የሂንዱ ባህል እና አፈ ታሪክ መግቢያ----------43

4.2 ብራህማ (Brahma)፣ ቪሽኑ (Vishnu) እና ሺቫ (Shiva)----------45

4.3 የሰውን እጣፋንታ የሚቀርጹ የአማልክቶች ታሪክ----------48

4.4 በሂንዱይዝም ውስጥ የዳርማ እና የጠፈር ሚዛን ጽንሰ-ሀሳብ----------50

ምዕራፍ 5፡ የምድር መናፍስት፡ የአሜሪካ ተወላጆች የዘፍጥረት ታሪኮች

5.1 የአሜሪካ ተወላጅ ባህል እና የእምነት ሥርዓቶች ልዩነት----------53

5.2 ከተለያዩ ነገዶች የተውጣጡ የዘፈጥረት ታሪኮች----------54

5.3 በሰዎች፣ በተፈጥሮ እና በኮስሞስ መካከል ያለው ግንኙነት----------56

5.4 የሰማይ አማልክቶችን የሚያከብሩ የአምልኮ ሥርዓቶች----------57

ምዕራፍ 6፡ የኦሎምፒያን ከፍታ፡ በጥንቷ ግሪክ የነበሩ አማልክት እና ሚቾች

6.1 የጥንቷ ግሪክ ሥልጣኔ መግቢያ----------60

6.2 የኦሊምፒያን ፓንታዮን እና ከሰዎች ጋር ያላቸው ግንኙነት----------63

6.3 ፕሮሜቲየስ እና ፓንዶራ ጨምሮ የነበራቸው የዘፍጥረት አፈ ታሪኮች----------66

6.4 የግሪክ አፈ ታሪክ በሥነ ጥበብ፣ ስነ ጽሑፍ እና ፍልስፍና ላይ ያሳድረው ተጽዕኖ----------69

ምዕራፍ 7፡ ኖርዲክ ሳጋስ፡ የአስጋርድ አማልክት እና የሰዎች እጣ ፈንታ

7.1 የኖርስ አፈ ታሪክ እና ባህል አጠቃላይ እይታ----------71

7.2 ኤሲር (Aesir) እና ቫኒር (Vanir)፡ የአስጋርድ እና የቫናሃይም አማልክቶች--------73

7.3 የዘፍጥረት አፈ ታሪኮች እና የኡዲን፣ የቶር እና የሎኪ ሚና----------75

7.4 Rognerok እና የኖርስ ኮስሞሎጂ ውደት ተፈጥሮ----------76

ማጠቃለያ----------79

መልእክት

ፈጣሪ፣ ፈጣሪዎች፣ መናፍስት፣ አማልክት፣ ፍጥረት እና ፍጡራንን በተደጋጋሚ በተለዋዋጭ መንገድ የተለያዩ ባህሎች የሚጠቀሙ ሲሆን ይህም የሆነው በተለያዩ ባህሎች ውስጥ በተለያየ መንገድ ስለሚገለፁ ነው። እኔ በግሌ ከሌላ አለም እንደወረዱ ፍጡሩን ወይም አማልክት አድርጌ ለመወከል ወስኛለሁ። ሌላው ነገር ሀይማኖትን እንደ መንገድ አድርጌ መመልከት እወዳለሁ። ለምን ካላችሁኝ መዳረሻው ሀይማኖት እራሱ ሳይሆን ፈጣሪ ስለሆነ። በአለም ውስጥ የተለያዩ ሀይማኖቶች ማለትም መንገዶች ቢኖሩም አላማቸው የሰውን ልጅ ወደ መጣበት መዳረሻው መምራት ነው። ስለዚህ የአንተ ወይም የሱ፣ የነዚህ ወይም የነዚያ ሀይማኖት ነው እውነተኛ እና ትክክል ብሎ ጥል መግጠም ከንቱ ልፋት ነው። ለሁሉም ጥንታዊ ሀገር በቀል ሀይማኖቶች ክብር መስጠት ያስፈልጋል።

እንኪን በደህና ወደ "ሰማይ ወለድ አማልክቶች" ሰማያት ከምድር ጋር በአፈ ታሪክ ወደ ሚገናኙበት መፀሀፍ መጡ!

መግቢያ

1.1 የመጽሐፉ ዓላማ እና ወሰን

በሰፊው የሰው ልጅ ልምድ፣ ታሪክ፣ በአህጉራት እና በዘመናት ውስጥ በተለያዩ ስልጣኔዎች መሰረት ላይ የነበረ አንድ የተለመደ ነገር ያለ ሲሆን እሱም በሰማይ ፈጣሪ ወይም ፈጣሪዎች ያለ እምነት ነው። እነዚህ ጥንታዊ ባህሎች በጂኦግራፊ፣ በቋንቋ እና በጊዜ የተለያዩ ሆነውም የሰውን ልጅ እጣ ፈንታ ለመቅረጽ ከሰማይ ወርደዋል ብለው ለሚያምኗቸው ፍጡራን ጥልቅ አክብሮት ነበራቸው። "ሰማይ ወለድ አማልክቶች" የእነዚህን የሰማይ ፍጡራን እንቆቅልሽ እና በሰው ልጅ ስልጣኔ ላይ ያላቸውን ተፅእኖ ለመፍታት ወደቀደምት ጊዜ እና ቦታ ጉዞ ያደርጋል።

የዚህ መፅሃፍ አላማ ሁለት ሲሆን አንደኛ ወደ ጥንታዊ ባህሎች እና በሰማይ ወለድ ፍጡራን ያላቸውን እምነት በጥልቀት መመርመር እና ሁለተኛ በእነዚህ የተለያዩ የአለም ክፍላት መካከል ያለውን አንድነት እና ልዩነት በማነፃፀር ለመገንዘብ እንጥራለን። እንደ የጥንቷ ግብፅ (Egypt)፣ ሱመሪያ (Sumeria)፣ ማያ (Maya)፣ ሂንዱዝም (Hinduism)፣ የአሜሪካ ተወላጅ ነገዶች (Native American tribes)፣ የጥንት ግሪክ (Ancient Greece) እና የኖርስ (Ancient Norse) ማህበረሰቦች ያሉ የሥልጣኔ አፈ ታሪኮችን፣ የአምልኮ ሥርዓቶችን እና የፍልስፍና መሠረቶችን በመመርመር ሰማያት እንዴት የሰው ልጅ ግንዛቤ የቀረጹባቸውን ጥልቅ የሕልውና፣ የሥነ ምግባር እና መለኮታዊ መንገዶች ለመግለጥ እንጥራለን።

በዚህ ዳሰሳ ውስጥ ውስብስብ የሆኑ የመጀመሪያ ዘፍጥረት አፈ ታሪኮችን፣ አማልክቶችን እና የጥንት ህዝቦች ከሰማይ አማልክቶች ጋር ለመገናኘት የሚጠቅሟቸውን የአምልኮ ሥርዓቶች እና መንገዶች እንቃኛለን። የእነዚህን ባህሎች እምነቶች በመረዳት የሰው ልጅን የመኖር ትርጉም እና ከኮስሞስ ጋር ያለውን ግንኙነት በጥልቀት መረዳት እንችላለን።

ይህን ምሁራዊ ጉዝ ስንጀምር ለሰው ልጅ መንፈሳዊነት ልዩነት፣ ውበት እንዲሁም የዚህ ሰፊ እና አስደናቂ አጽናፈ ሰማይ ነዋሪዎች እንደመሆናችን መጠን ስለ የጋራ ውርሶቻችን ጥልቅ ግንዛቤ እንዲኖረን አዳዲስ ምልከታዎችን እንደምናገኝ ተስፋዬ ነው።

1.2 በተለያዩ ጥንታዊ ባህሎች መካከል ያለ የጋራ ጭብጥ

በጥንቷ ግብፅ ለምለም ሸለቆዎች ውስጥ ፕታህ (Ptah) የተባለው አምላክ ምድርን እና ነዋሪዎቿን በመለኮታዊ ቃል በመቅረጽ ዓለምን ካለመኖር ወደ መኖር በቃሉ ፈጥሯል። በተመሳሳይ መልኩ አኑናኪ (Anunnaki) ተብለው የሚጠሩ ሱመሪያን አማልክቶች ከሰማይ ወርደው ለሰው ልጆች እውቀትን እና ስልጣኔን ስተዋል፤ የሰውን ልጅም ከምድር ሸክላ አፈር ቀርፀዋል። በድጋሜ በሜሶአሜሪካ (Mesoamerica) ውቅያኖስን አልፎ ባለ ጫካ ውስጥ የሚኖሩ ማያዎች (Mayan) የህይወት እና የሞት ዑደቶችን ከሚመሩ አማልክቶች መመሪያ ለማግኘት ወደ ሰማይ ይመለከቱ የነበር ሲሆን ቅድመ አያቶቻቸው የሰማይ ዘሮች እንደሆኑ ያምናሉ።

የሂንዱይዝም ተረቶች እና አፈ ታሪኮች ስለ ብራህማ (Brahma)፣ ቪሽኑ (Vishnu) እና ሺቫ (Shiva) የሚናገሩ ሲሆን የእውነታን ጨርቅ የሸመኑ እና ህይወትን ወደ ኮስሞስ በእስትንፋስ የፈጠሩ የኮስሚክ አርክቴክቶች አድርገው ይቆጥራሉ። ሰፊ በሆነው የሰሜን አሜሪካ አህጉር ውስጥ የሚገኙ አገር በቀል ጎሳዎች ምድርን በንቃተ ህሊና እና በጥበብ ደረጃ ከፍ ለማድረግ ከከዋክብት ስለወረዱ መናፍስት ታሪኮች የሚናገሩ ሲሆን ይህም በሰዎችና በተፈጥሮው ዓለም መካከል የተቀደሰ ትስስር እንዲፈጠር አድርጓል ብለው ያምናሉ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ በኦሊምፐስ ተራራ (Mount Olympus) ተዳፋት ላይ የሚኖሩ የጥንቷ ግሪክ አማልክቶች ሟቾችን በበጎነት እና በቅንነት ይመለከቱ እንደነበር የሚገለፅ ሲሆን ይህም የሰውን ልጅ ህልውና በመለኮታዊ ጣልቃ ገብነታቸው እንደሚቀርፁ ይታመናል። በተጨማሪም በበረዶው የኖርስ ግዛት ውስጥ ኦዲን(Odin)፣ ቶር(Thor) እና ሎኪ(Loki) ከሰማይ መኖሪያቸውን አድርገው ወደ ሟች አለም እይታቸውን እንደሚያደርጉ እና እጣ ፈንታቸውን እንደሚወስኑ ይገልፃሉ።

እነዚህ ከተለያዩ አለም የተወጣጡ ተረቶች እና አፈ ታሪኮች ስለሰው ልጅ አመጣጥ እና እጣ ፈንታ የጋራ ራዕይ መመልከታቸውን የሚገልፅ ሲሆን በተለያዩ ስልጣኔዎች መናፍስት፣ ፍጡራን፣ አማልክት፣ ወይም ፈጣሪ ተደርገው ቢቆጠሩም እነዚህ ከሰማይ የወረዱ አማልክቶች የሰው ልጅ በአጽናፈ ሰማይ ውስጥ ለሚኖረው ዘላቂ ትርጉም እና ትስስር አስደናቂ እና ሚስጥራዊ ምስክር ሆነው ያገለግላሉ።

1.3 በእያንዳንዱ ባህል ውስጥ ያሉትን የዓለም እይታ አውድ የመረዳት አስፈላጊነት

የሰማይ አማልክቶችን በተመለከተ የጥንት ስልጣኔዎችን እምነት በትክክል ለመረዳት እነዚህን እምነቶች በራሳቸው የአለም እይታ እና ሰፋ ባለ መዋቅር ውስጥ ማብራራት በጣም አስፈላጊ ነው። እነዚህ እምነቶች የተናጠሉ ዶግማዎች ሳይሆኑ ከማህበራዊ መዋቅር እስከ ሞራላዊ እሴቶች፣ ከአስተዳደር እስከ ጥበባዊ አገላለጽ ድረስ ያሉትን የሕይወት ዘርፎች የቀረጹ ውስብስብና እርስበርስ የተያያዙ የኮስሞሎጂ ዋና ክፍሎች ነበሩ።

ለምሳሌ የጥንቷ ግብፅን እምነት ለመረዳት አማልክት የተፈጥሮ ኃይሎችን፣ የሕይወትና የሞት ዑደቶችን፣ በምድራዊው ዓለም እና በመለኮታዊው ግዛት መካከል ያለውን ውስብስብ መስተጋብር መመርመርን ይጠይቃል። ፈርዖን (pharaoh) እንደ መለኮታዊ ሥልጣን ሕያው አካል በማገልገል፣ በዚህ የጠፈር

ሥርዓት ትስስር በመቆም፣ በሟች እና መለኮታዊ ግዛቶች መካከል ያለውን ሚዛን እና ስምምነት ይጠብቃል።

በተመሳሳይ መልኩ በሱመር ማህበረሰብ ውስጥ አኑናኪ (Anunnaki) እንደ ሰማይ አርክቴክቶች አድርገው የማምለክ እምነት እንዳለ ሆኖ ንግሥና እንደ መለኮታዊ ሥልጣን በአማልክት እራሳቸው ለሟች ገዥዎች እንደሚሰጡ ይገለፃል። ይህ እምነት የሱመር ንጉሳንን ጊዜያዊም ሆነ መንፈሳዊ ሥልጣን የሚያጎናፅፍ፣ አገዛዛቸውን ህጋዊ የሚያደርግ እና የህብረተሰቡን ተዋረዳዊ መዋቅር የሚያጠናክር ነበር።

ለማያ (Maya) ሰዎች ኮስሞስ ሕያው የሆነ፣ እስትንፋስ ያለው፣ የግብርናን፣ የጦርነትን እና የሰውን እጣ ፈንታ ዑደቶች የሚቆጣጠሩ አማልክትና መናፍስት የተሞላ መኖሪያ አድርገው ያምኑ ነበር። ሰለ ሰማይ አማልክቶች ያላቸውን እምነት ለመረዳት የጠፈርን አንድነት ለመጠበቅ እና አማልክትን ለማስደሰት የነደፉትን ውስብስብ የቀን መቁጠሪያ፣ የአምልኮ ሥርዓቶችን እና ልምዶቻቸውን መመርመርን ይጠይቃል።

በሂንዱይዝም ውስጥ የዳርማ (Dharma) ጽንሰ-ሀሳብ ያለ ሲሆን የኮስሚክ ሥርዓት እና እጣፋንታ በሰማይ አማልክቶች እምነት እምብርት ላይ የዋለ ነው። ብራህማ (Brahma)፣ ቪሽኑ (Vishnu) እና ሺቫ (Shiva) የሰውን ልጅ በጽድቅና እና በመንፈሳዊ ዝግመተ ለውጥ ጎዳና በመምራት ዘላለማዊውን የመፍጠር፣ የመጠበቅ እና የጥፋት ዑደቶችን ይወክላሉ።

ለአሜሪካ ሀገር በቀል ተወላጆች (Native American tribes) በሰማይ አማልክቶች እና በተፈጥሮው ዓለም መካከል ያለው ግንኙነት ለመንፈሳዊ የአለም እይታቸው ማዕከላዊ አድርገዋል። በሰማይ አማልክቶች ላይ ያላቸው እምነት ለምድር፣ ለእንስሳት እና ለእጽዋት ካላቸው ክብር ጋር የተቆራኘ ሰለነበረ ከምድር እና ከነዋሪዎቿ ጋር ጥልቅ ትስስር እንዲፈጥሩ አድርጓቸዋል።

በጥንቷ ግሪክ (Greece) እና በኖርስ (Norse) ማህበረሰቦች ውስጥ አማልክት የሩቅ አካላት ሳይሆኑ በሰው ልጆች ጉዳይ ውስጥ ንቁ ተሳታፊዎች የነበራቸው፣ በፍላጎታቸው እና በጣልቃ ገብነት የሰውን ልጅ እጣፋንታ ይወስኑ እንደነበሩ ያምኑ ነበር። እነዚህን እምነቶች መረዳት በሰው እና በአማልክት መካከል ያለውን መስተጋብር የሚገልፁ አፈ ታሪኮችን፣ የአምልኮ ሥርዓቶችን እና ማህበረሰባዊ ደንቦችን መመርመርን ይጠይቃል።

የኢኔ ራዕይ My Vision

የጥንት ባህሎችን እና እምነቶችን የዓለም የእየታ መነጽራቸውን በመመርመር ለሰው ልጅ መንፈሳዊነት ልዩነት፣ አንድነት እና ውስብስብነት ጥልቅ አድናቆትን በማግኘት ስለ ሕልውና፣ ሥነ ምግባራዊ እና መለኮታዊ ተፈጥሮ ላለን መሠረታዊ ጥያቄዎች ጠቃሚ ግንዛቤዎችን እንድናገኝ ይረዳናል። "ሰማይ ወለድ አማልክቶች" እነዚህን እምነቶች እና ፋይዳዎቻቸውን በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ ስለነበራቸው ታላቅ ቦታ ብርሀን ለማብራት እንሞክራለን። አንባቢዎችንም በአፈ ታሪክ እና በምስጢር ዓለም ውስጥ የግኝት ጉዞ እንዲጀምሩ ይጋብዛል።

ምዕራፍ 1፡ የግብፅ መለኮታዊ አርክቴክቶች

1.1 መግቢያ: የጥንቷ ግብፅ ባህል

የጥንቷ ግብፅ አሻራ ከሰው ልጅ የጥንት ሥልጣኔዎች አንዱ የፅናት ኃይል እና የሥልጣኔ ምሥጢር ምስክር ሆኖ ቆሟል። ለም በሆነው የዓባይ ወንዝ ዳርቻ ላይ የምትገኘው ግብፅ ለብዙ ሺህ ዓመታት ህልውናዋን ማኖር የቻለች ሲሆን የዓለምን ምናብ መሳብ፣ መማረክ የሚችሉ አስደናቂ ሐውልቶችን፣ ውስብስብ ሂሮግሊፍሶችን (hieroglyphs) እና እንቆቅልሽ የሆኑ እምነቶችን ጥላ አልፋለች።

የጥንቷ ግብፅ ሥልጣኔ በ3100 ዓክልበ. አካባቢ የላይኛው እና የታችኛው ግብፅ በንጉሥ ናርመር (Narmer) አገዛዝ ሥር ተዋህደው የጥንት ሥርወ መንግሥት ዘመን መጀመሪያ ሆኖ ነበር። ከትንሽ ጅማሬዋ አንስቶ ግብፅ በሰሜን አፍሪካ እና በቅርብ ምስራቅ ሰፊ ቦታዎችን ትሸፍን የነበረ ሲሆን በብልጽግና እና በግርግር ጊዜ ውስጥ ማለፍ የቻለች አስፈሪ ግዛት ሆና ነበር።

የጥንታዊ ግብፃውያን ማዕከላዊ የዓለም እይታዎች መካከል አንዱ የተፈጥሮ ኃይሎችን፣ የሕይወትንና የሞት ዑደቶችን እና የኮስሞስን እጣ ፈንታ በሚወስኑ አማልክቶች የነበራቸው እምነት ነበር። እነዚህ አማልክት የሩቅ አካላት ሳይሆኑ በሰው ልጆች የዕለት ተዕለት ሕይወት ውስጥ ንቁ ተሳታፊ የነበራቸውና ከግብርና እስከ ጦርነት፣ ከውልደት እስከ ከሞት በኋላ ባለው ሕይወት ላይ ተጽዕኖ እንደሚያሳድሩ ይታመን ነበር።

በግብፅ ኮስሞሎጂ እምብርት ላይ የማአት (Ma'at) ጽንሰ-ሐሳብ የነበረ ሲሆን ብዙ ጊዜ እንደ "እውነት" "ሥርዓት" ወይም "ስምምነት" ተደርጎ ይተረጎማል። ማአት (Ma'at) የአጽናፈ ሰማይ ሚዛንን እና የፍትህ መሰረታዊ መርሆችን ይወክላል። ይህም የሁከትና የብጥብጥ ኃይሎችን በቁጥጥር ስር በማዋል አጽናፈ ዓለም በመለኮታዊ ድንጋጌ መሰረት መንቀሳቀሱን ያረጋግጣል።

የዓባይ ወንዝ በየወቅቱ የነበረው በውኃ የመሙላት እና የመጉደል ዑደት በግብፅ ሃይማኖትና ማኅበረሰብ ውስጥ ማዕከላዊ ሚና የተጫወተ ሲሆን ይህም በሁሉም የሕይወት ዘርፎች ውስጥ ያለውን የሞትና የመወለድ ዑደት ምልክት ሆኖ ያገለግላል። የአባይ ወንዝ መሙላት የሀፒ አምላክ (Hapi) መለኮታዊ በረከት ተደርጎ ይታይ የነበረ ሲሆን የመሬታቸውን ለምነት እና የህዝቡን ብልጽግና ያረጋግጥ ነበር።

ፈርዖኖች (The pharaoh) እንደ የመለኮታዊ ስልጣን ምድራዊ መገለጫ የሚታዩ ሲሆን በግብፅ ማህበረሰብ ውስጥ ማዕከላዊ ቦታን ይይዙ ነበር። እነርሱም በሟች ዓለም እና በመለኮታዊው ግዛት መካከል በመሆን ያገለግላሉ። አንድ ፈርዖን (pharaoh) መለኮታዊ የደም መስመር እንዳለው፣ ከአማልክት እንደተገኘ እና ማአትን (Ma'at) የመደገፍና የተገዥዎቹን ደህንነት የማረጋገጥ የተቀደሰ ኃላፊነት እንደተጣለበት ይታመን ነበር።

የጥንት ግብፃውያን እምነቶቻቸውን ከሚገልጹባቸው መንገዶች ውስጥ መዝሙሮች፣ ጸሎቶች እና የቀብር ጽሑፎችን ጨምሮ በተለያዩ የአምልኮ ሥርዓቶች፣ በዓሎች እና ሃይማኖታዊ ልምዶችን ያካተቱ ናቸው። ሃውልቶች፣ ቤተመቅደሶች፣ ፒራሚዶች እና መቃብሮች መገንባታቸው ለአምልኮታቸው ማረጋገጫ እና ከሞት በኋላ ለሚኖራቸው ህይወት ከአማልክት ጋር የመግባቢያ መንገድ ሆነው አገልግለዋል።

የጥንቷ ግብፅ ባህልን ምስጢር በጥልቀት ስንመረምር የነበራትን ጥንታዊ ስልጣኔ የሚገልጹ እና ያስቀሩትን ውስብስብ የእምነት፣ የአምልኮ ሥርዓቶች እና ምልክቶች ድር እናገኛለን። ከአስደናቂው የካርናክ ቤተመቅደሶች (temples of Karnqk) እስከ ታላቁ ፒራሚድ (Great Pyramid) እንቆቅልሽ ድረስ የግብፅን መለኮታዊ አርክቴክቶች ምስጢር ለመግለጥ ጉዞአችንን እንቀጥል።

1.2 በፕታህ (Ptah) ፈጣሪ አምላክ እና በኔቴሩ (Neteru) ያሉ እምነቶች

ከጥንት ግብፃውያን አማልክቶች ውስጥ ዓለምን ወደ ሕልውና መፍጠሩ የተነገረለት እና የተከበረ የፈጣሪ አምላክ ፕታህ (Ptah) ሲሆን እንደሱ ታላቅ ቦታ የያዙ አማልክቶች ጥቂቶች ናቸው። ፕታህ (Ptah) የመፍጠር እና የዕደ ጥበብ መለኮታዊ ኃይልን በመላበስ እንደ የህይወት ጥበብ ባለሞያ እና አርክቴክት ይከበር ነበር።

1. Stucco relief of Ptah holding a staff that bears the combined ankh and djed symbols, Late Period or Ptolemaic Dynasty, 4th to 3rd century BC

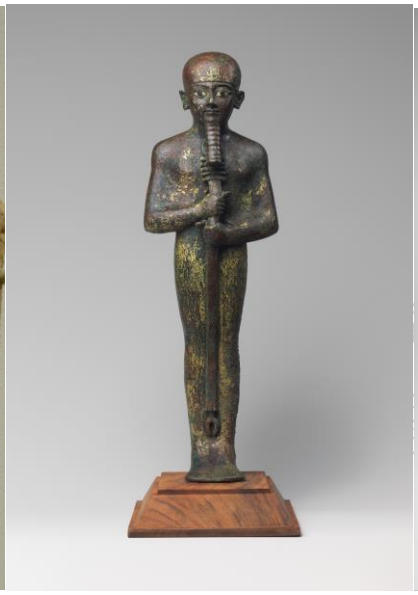

2. Ptah statue; 1070–712 BC; bronze, gold leaf and glass; height: 29.5 cm; Metropolitan Museum of Art

3. Ancient Egyptian cult image of Ptah; 945–600 BC; lapis lazuli; height of the figure: 5.2 cm, height of the dais: 0.4 cm; Metropolitan Museum of Art

4. Head of Ptah; late 8th–mid 7th century BC; limestone; height: 1.58 cm; Metropolitan Museum of Art

5. Head of Ptah; 664–525 BC; faience with blue-green and black glaze; height: 3.5 cm, width: 2.1 cm, depth: 3 cm; Walters Art Museum (Baltimore,

6. Standing figure of Ptah; 664–332 BC; faience; height: 9.7 cm; Metropolitan Museum of Art

የፕታህ (Ptah) አመጣጥ በሜምፊስ (Memphis) ከተማ ውስጥ እንደ አምላክ ይመለክበት ከነበረው ከጥንታዊው ሥርወ መንግሥት ዘመን ጀምሮ ሊገኝ ይችላል። ከጊዜ በኋላ ፕታህ (Ptah) ታዋቂነት በማግኘት ከግብፃውያን አማልክቶች ውስጥ ዋና አማልክት ሆነ። ብዙ ጊዜ እጆቹ ከተቀበሩበት መሸፈኛ ውስጥ ብቅ ብለው የስልጣን በትር እና ህይወትን የሚያመለክት አንክን (Ankh) በመያዝ ይታይ እና ይገለፅ ነበር።

ከፕታህ (Ptah) አፈ ታሪክ ውስጥ ማዕከላዊ የሆነው ዓለምን የፈጠረው በቃሉ ኃይል ነው የሚለው እምነት ነበር። በጥንታዊ ግብፃውያን ጽሑፎች መሠረት ፕታህ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረ እና መለኮታዊ ትዕዛዝ በመናገር ምድሪቱንና ነዋሪዎቿን በኃያል ቃላቶቹ መቅረጽ ችሏል። በዚህ የመጀመሪያ ሚናው የተነሳ ፕታህ ብዙ ጊዜ የጥበብ እና የእውቀት አምላክ ሆኖ በመገለጽ የሰውን ልጅ በመለኮታዊ እውቀቱ ይመራ ነበር።

ከፕታህ ጎን ለጎን የጥንት ግብፃውያን ኔትሩ (Neteru) በመባል የሚታወቁ አማልክቶችን ያከብሩ የነበረ ሲሆን እነዚህም በኮስሚክ ሥርዓት ውስጥ የተለያዩ ሚናዎችን ይጫወቱ ነበር። በጣም ታዋቂ ከሆኑት ኔትሩ (Neteru) መካከል ራ (Ra) አንዱ ሲሆን እንደ ፀሐይ አምላክ ይታይ እና በፀሐይ ባርክ (solar barque) ሰማይን ያስስ ነበር። ኦሳይረስ (Osiris) የታችኛው ዓለም (underworld) እና ከሞት በኋላ ያለውን ህይወት የሚመራ አምላክ ተደርጎ ይቆጠር ነበር። በተጨማሪ ኢሲስ (Isis) የአስማት እና የእናትነት አምላክ ተደርጋ ስትቆጠር፤ የጭልፊት ጭንቅላት ባለው ጭንቅላት የሚወከለው ሆረስ (Horus) ደግሞ የንግስና እና የመለኮታዊ ፍትህ አምላክ ተደርጎ ይቆጠር ነበር።

Ra on the solar barque on his daily voyage across the sky (𓇼), adorned with the sun-

Isis wall painting in the tomb of Seti I

Head of the God Osiris, c. 595–525 BC.
Brooklyn Museum

Horus offers life to the pharaoh, Ramesses II.

እያንዳንዱ ኔትሩ (Neteru) የተፈጥሮ ዓለምን እና የሰው ልጅ የተለያዩ የተሞክሮ ገጽታዎች የሚወክሉና ሁለቱንም ማለትም የሚፈጥሩ እና የሚያጠፉ የተፈጥሮ ኃይሎችን ያካተቱ ናቸው። በአምልኮ ሥርዓቶች፣ ጸሎቶች እና መስዋዕቶች የጥንት ግብፃውያን እነዚህን አማልክቶች በማክበር እና በማስደሰት በዚህ እና ከሞት በኋላ በላው ህይወት ሞገሳቸውን እና ጥበቃቸውን መረጋገጥ እንደሚችሉ ያምኑ ነበር።

ፕታህን (Ptah) እንደ ፈጣሪ አምላክ ማመን እና የነቴሩ (Neteru) አማልክቶችን ማክበር የጥንቷ ግብፅ ሃይማኖት እና የኮስሞሎጂ ማዕከላዊ መርሆች ነበሩ። እነዚህ እምነቶች ከሀውልት፣ ቤተመቅደሶች እና ፒራሚዶች ግንባታ ጀምሮ እስከ ዕለታዊ የህይወት እና የሞት ሥነ-ሥርዓቶች ድረስ በሁሉም ጥንታዊ የግብፅ ማህበረሰብ ገጽታ ውስጥ መዋሃድ ችለዋል። የጥንት ግብፃውያን ለእነዚህ ሰማይ ወለድ አማልክቶች ባሳዩት ቁርጠኝነት የጠፈር ስምምነትን ለመጠበቅ እና በዘላለም የሕይወት፣ ሞት እና ዳግም የመወለድ ዑደት ውስጥ ቦታቸውን ለማረጋገጥ ይጥሩ ነበር።

የፕታህ (Ptah) እና የነቴሩ (Neteru) እንቆቅልሾችን በጥልቀት ስንመረምር እነዚህ የሰማይ ወለድ አማልክቶች የጥንቷ ግብፅን እምነት፣ ስርአት እና ባህል የቀረጹበትን ጥልቅ መንገዶች እንመለከታለን።

1.3 የዘፍጥረት አፈታሪኮች እና ኮስሞሎጂ

የጥንት ግብፃውያን የጠፈርን አመጣጥ እና የሰው ልጅ በውስጡ ያለውን ቦታ ለመረዳት በመፈለጋቸው ምክንያት በፍጥረት ምስጢር ተማርከው ነበር። የግብፃውያን የበለጸገ የዘፍጥረት አፈታሪክ እና የኮስሞሎጂ እምነት ከጥንት ጀምሮ የሰው ልጅን ቀልብ ሲስቡ ለነበሩ ጥልቅ ጥያቄዎች ግንዛቤን መስጠት ችለዋል።

በግብፅ ኮስሞሎጂ እምብርት ላይ የኤንኤድ (Ennead) እምነት ያለ ሲሆን እሱም የተፈጥሮ ኃይሎችን፣ የህይወት እና የሞት ዑደቶችን የሚመሩ ዘጠኝ አማልክቶች ያሉት መለኮታዊ ምክር ቤት ነው። ከኤንኤድ (Ennead) መካከል ዋነኛው አቱም (Atum) ሲሆን የጠላቂ ፀሐይ አምላክ እና ቀዳሚ ፈጣሪ ነው። በአፈ ታሪክ መሰረት አቱም ኑኑ (Nun) ተብሎ ከሚጠራው ትርምስ ከሞላው ውሃ እንደወጣና በመለኮታዊ ፈቃድ ኃይሉ ከመጀመሪያዎቹ ውሃዎች የመጀመሪያውን መሬት አውጥቷል።

ከአቱም (Atum) የፍጥረት ተግባር በኋላ ዓለም ወጣት እና በመለኮታዊ አቅም የተሞላች በነበረችበት ጊዜ የ "መጀመሪያ ጊዜ" ወይም የዜፕ ቴፒ (Zep Tepi) ጽንሰ-ሀሳብ ተነስቷል። በዚህ አፈ ታሪክ ወይም የዜፕ ቴፒ (Zep Tepi) ዘመን አማልክቶች ወደ ምድር በመውረድ ምድርንና ነዋሪዎቿን እንደ መለኮታዊ ንድፋቸው እና ፍቃዳቸው መቅረጽ ችለዋል።

በጥንቷ ግብፅ ከነበሩት እጅግ ዘላቂ የፍጥረት አፈ-ታሪኮች አንዱ የሄሊዮፖሊታን (Heliopolitan) አፈጣጠር አፈ ታሪክ ሲሆን እሱም በአምላክ አቱም-ራ (Atum-Ra) ላይ እና እራሱን በራሱ መፍጠሩ ትኩረቱን ያደርጋል። በዚህ አፈ ታሪክ መሰረት አቱም-ራ ከመጀመሪያዎቹ የትርምስ ውሃ በመነሳት በመለኮታዊ ፈቃድ ድርጊት እራሱን ፈጥሯል። በተጨማሪም ከእንባው የመጀመሪያ አማልክቶች እንደተወለዱ እና ከእስትንፋሱ አድናፈ ሰማይን እንደፈጠረ ይገልፃሉ።

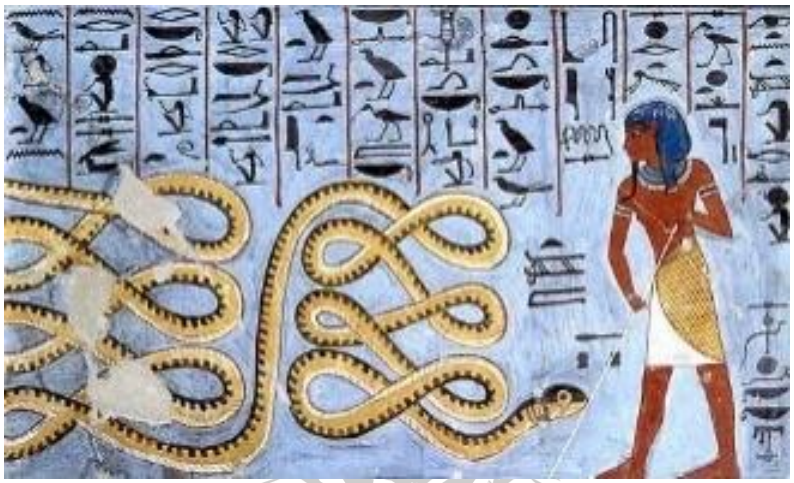

Atum on right side facing Apep with a spear, tomb of Ramesses I, 19th Dynasty (c. 1292–1290 BC)

ሌላው የጎላ የዘፍጥረት አፈ ታሪክ ኦግዶድ (Ogdoad) ሲሆን እሱም በቁጥር ስምንት የሆኑ ቀደምት አማልክትን የያዘ ቡድን ሲሆን ትርምስ እና ሥርዓትን የሚያሳዩ ኃይሎችን ያቀፈ ነው። በዚህ አፈ ታሪክ መሠረት ኦግዶአድ (Ogdoad) ዓለም ከመፈጠሩ በፊት በነኑ (Nun) የመጀመሪያ ውሃዎች ውስጥ ይኖሩ ነበር። በህብረታቸው አማካኝነት የኮስሚክ እንቁላል ፈጠሩ፤ ከዚህም ቦታ የፀሐይ አምላክ ራ (Ra) ለዓለም ለማብራት ብቅ ማለት ችሏል።

1. A depiction of the Ogdoad from a Roman era relief at the Hathor temple in Dendera in which some have frog heads and others have serpent heads

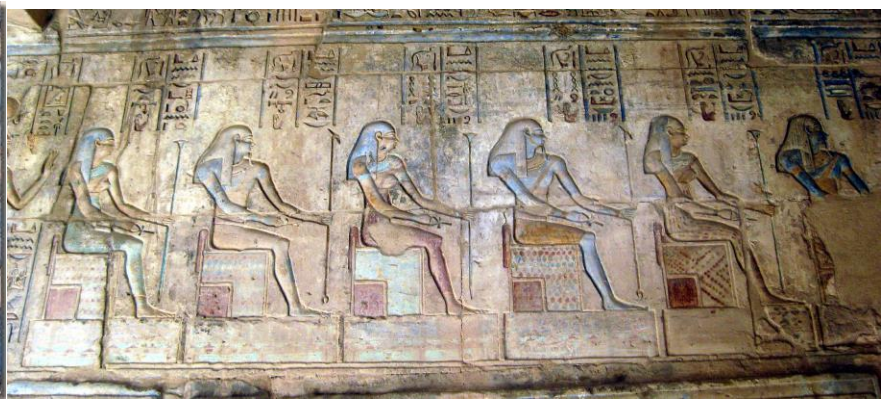

2. The Ogdoad with both their male and female consorts

በድጋሜ በግብፅ ኮስሞሎጂ ውስጥ የማአት (Ma'at) ጽንሰ-ሐሳብ መዕከላዊ የሆኖ ያገለግል የነበረ ሲሆን የሚወከለውም እንደ ሴት አማልክት፣ እውነትን፣ ሥርዓትን እና የአጽናፈ ሰማይ ስምምነት ነበር። ማአት (Ma'at) ዩኒቨርስን የሚመራ መሪ መርህ ሆኖ የሚያገልግል ሲሆን ይህም ትርምስ የሚፈጥሩ ኃይሎች በቁጥጥር ስር በማዋል አለም በመለኮታዊ ህግ መሰረት እንድትንቀሳቀስ ያረጋግጥ ነበር።

1. Statue of Maat, adorned with the ostrich feather of truth

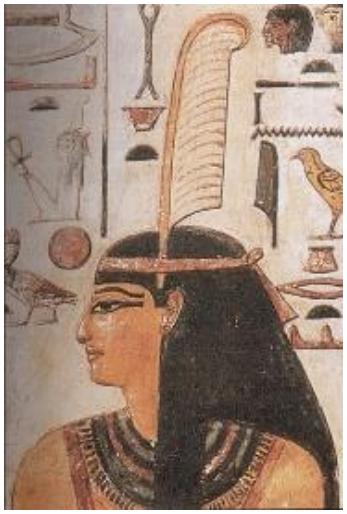

2. Maat wearing the feather of truth

3. Winged Maat, depicted in The Tomb of Nefertari (1255 BCE)

የጥንት ግብፃውያን በዘፍጥረት አፈ-ታሪኮቻቸው እና በኮስሞሎጂ እምነታቸው አማካኝነት የሕልውናን ተፈጥሮ ምስጢር ለመረዳት ከኮስሞስ መነሻ፣ ዓላማ እና እጣ ፈንታ ጋር ለሚያያዙ መሠረታዊ ጥያቄዎች መልስን ለማግኘት ይጣጣሩ እና ይፈልጉ ነበር። እነዚህ አፈ ታሪኮች ችላ የሚባሉ ታሪኮች ሳይሆኑ መለኮታዊ እና የሰው ልጅ በአጽናፈ ሰማይ ስርአት ውስጥ ስላለው ቦታ እና ምንነት ጥልቅ ግንዛቤን የሚሰጡ የተከበሩ ታሪኮች ናቸው።

1.4 ከሰማይ አማልክቶች ጋር የተያያዙ ሃይማኖታዊ ልምዶች እና ሥርዓቶች

የጥንታዊ ግብፅ ሃይማኖታዊ ልምዶች እና የአምልኮ ሥርዓቶች በዕለት ተዕለት ሕይወት ውስጥ ውስብስብ በሆነ መንገድ የተዋሃዱ ሲሆን የተፈጥሮ ኃይሎችን እና የሰውን ልጅ እጣ ፈንታ ከሚቀርጹ አማልክቶች ጋር የመግባቢያ ዘዴ ሆነው ያገለግላሉ። ከታላላቅ የቤተመቅደስ ሥነ-ሥርዓቶች እስከ የቅርብ የቤተሰብ ሥነ-ሥርዓቶች ድረስ የጥንት ግብፃውያን ሰማይ ወለድ አማልክቶቻቸውን በታማኝነት ለማክበር እና ለማስደሰት ይፈልጉ ነበር።

የግብፃውያን ሃይማኖታዊ ልምዶች ማዕከላዊ ከሆኑ ነገሮች ውስጥ አንዱ ለእያንዳንዱ አማልክቶች የአምልኮ ስፍራ የተሰጡ ቤተመቅደሶች፣ ግዙፍ ሕንፃዎች መኖራቸው ነበር። እነዚህ ቤተመቅደሶች አማልክትን ለማክበር እና የእነሱን ሞገስ ለማግኘት ካህናት እና ቀሳውስት የአምልኮ ሥርዓቶችን፣ ልምምዶችን እና መስዋዕቶችን የሚያከናውኑበት ቅዱስ ስፍራ ሆነው አገልግለዋል። ከእነዚህ ቤተመቅደሶች ውስጥ እንደ የካርናክ ቤተመቅደስ (Temple of Karnak) እና የሉክሶር ቤተመቅደስ (Temple of Luxor) አፈ ታሪካዊ ትዕይንቶችን በሚገልጹ ምስሎች፣ በግዙፍ ሀውልቶች እና ውስብስብ ጹሑፎች ያጌጡ ነበሩ።

Temple of Karnak

Temple of Luxor

በጥንቷ ግብፅ ውስጥ በጣም አስፈላጊ ከሆኑት ሃይማኖታዊ ሥርዓቶች አንዱ “opening of the mouth" ሥነ ሥርዓት በመባል የሚታወቀው የዕለት ተዕለት የአምልኮ ሥርዓት ነው። ይህ የአምልኮ ሥርዓት የአማልክት መሰዋዕት፣ ዕጣን እና ጸሎት ማቅረብን የሚያካትት ሲሆን ይህም የአጽናፈ ሰማይ ሥርዓት የመንፈስ መጽናትን እና መታደስን ያመለክታል። እነዚህን የአምልኮ ሥርዓቶች በመፈጸም ካህናት እና ቄሶች በሟች ዓለም እና በመለኮታዊው ግዛት መካከል ሆነው በመስራት ማዕከላዊ ሚና ይጫወቱ ነበር።

በግብርና፣ በጨረቃ እና በፀሀይ ዑደቶች ውስጥ ትልቅ ቦታ የሚሰጣቸው በዓላትን ማክበር ሌላው ጉልህ ሃይማኖታዊ ተግባር ነው። እነዚህ በዓላት ብዙውን ጊዜ ሰልፍ፣ ሙዚቃ፣ ጭፈራ እና ድግስ እንዲሁም የመንጻት እና የመታደስ ሥርዓቶችን ያካተቱ ነበር። በጣም ዝነኛ ከሆኑት በዓላት አንዱ የኦፔት ፌስቲቫል (Opet Festival) ሲሆን የዓባይን ውሃ መሙላትን ምክንያት በማድረግ እና አሙን (Amun)፣ ሙት (Mut) እና ሖንሱን (Khonsu) የተባሉ አማልክትን በማምለክ ይከበራል።

ጥንታዊ ግብፃውያንም ሟች ከሞት በኋላ ወዳለው ህይወት በሰላም እንዲሸጋገር ለማድረግ የታለሙ የተለያዩ የቀብር ሥርዓቶችን ያደርጉ ነበር። እነዚህ የአምልኮ ሥርዓቶች ነፍስን በጭለማ ዓለም ፈተናዎች ውስጥ ለመምራት የሚያስችለውን ድግምት የያዙ እንደ ሙታን መጽሐፍ (Book of the Dead) ያሉ የቀብር ሥነ ሥርዓቶችን መከተል እና ማንበብን ያካትታሉ።

Part of the Pyramid Texts, a precursor of the Book of the Dead, inscribed on the tomb of Teti

በእነዚህ ሃይማኖታዊ ልምምዶች እና የአምልኮ ሥርዓቶች ውስጥ ጥንታዊ ግብፃውያን ከሰማይ ወለድ አማልክቶቻቸው ጋር የተቀደሰ ትስስር ለመፍጠር ይፈልጉ የነበረ ሲሆን እንደ ፈጣሪዎች እና የህይወት ደጋፊዎች አድርገው ያከብሯቸውም ነበር። በታላላቅ ቤተመቅደሶች ግንባታ፣ በየዕለቱ በሚሰጡ መስዋዕቶች ወይም በዓላትን በማክበር ግብፃውያን ዓለማቸውን ለፈጠሩት እና እጣ ፈንታቸውን ለሚመሩ አማልክት ያላቸውን ታማኝነት ይገልጻሉ።

ምዕራፍ 2፡ አኑናኪ፡ የሱመሪያን ሰማይ ወለድ አማልክቶች

2.1 መግቢያ: የሱመር ሥልጣኔ

የሥልጣኔ መገኛ የሆነቺው ሜሶጶጣሚያ (Mesopotamia) ከዓለም ቀደምት እና ታላቅ ተጽዕኖ ፈጣሪ ሥልጣኔ የሆነቺውን ሱመርን ወለደች። በጤግሮስ (Tigris) እና በኤፍራጥስ (Euphratea) ወንዞች መካከል ባለው ለም ሜዳዎች ላይ ተመስርተው ሱመርያውያን ለከተማቸው ሕይወት፣ ጽሑፍ፣ ሕግ እና ሃይማኖት መሠረት በመጣል በሰው ልጅ ታሪክ ላይ የማይረሳ አሻራ ጥለው አልፈዋል።

ከ4000 ዓ.ም ከክርስቶስ ልደት በፊት በሜሶጶጣሚያ ደቡባዊ ክልል አከባቢ ብቅ ያለው የሱመር ሥልጣኔ በተራቀቀ የከተማ-ግዛቶች ተለይቶ የሚታወቅ የነበር ሲሆን እያንዳንዱ ከተማ በአማልክት የሚተዳደሩ እና የተለያዩ የእጅ ጥበብ ባለሙያዎች፣ ነጋዴዎች፣ ገበሬዎች እና ካህናት ይይዙ ነበር። እንደ ኡሩክ (Uruk)፣ ኡር (Ur) እና ኤሪዱ (Eridu) ያሉ ከተሞች የንግድ፣ የባህል እና የሃይማኖት አምልኮ ማዕከላት በመሆን መበልጸግ የቻሉ ሲሆን በዚህም ምክንያት ውስብስብ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ ተቋማትን ማፍራት ችለዋል።

በሱመር ማህበረሰብ እምብርት ላይ የተፈጥሮ ኃይሎችን፣ የግብርና ዑደቶችን እና የሰውን ልጅ እጣ ፈንታ በሚመሩ እና በሚወስኑ አማልክት እምነት ነበራቸው። ከእነዚህ አማልክት መካከል ዋነኞቹ አኑናኪ (Anunnkai) የተባሉት የሰማይ ወለድ አማልክቶች ቡድን ሲሆኑ የሚኞችን እጣ ፈንታ ለመቅረጽ ከሰማይ ወደ ምድር መውረዳቸው ይገልጹ ነበር።

1. Akkadian cylinder seal impression depicting a vegetation goddess, possibly Ninhursag, sitting on a throne surrounded by worshippers (c. 2350–2150 BC)

2. Four copper-alloy foundation figures depicting ancient Mesopotamian gods wearing characteristic horned crowns (c. 2130 BC)

3. Akkadian cylinder seal dating to c. 2300 BC depicting the deities Inanna, Utu, and Enki, three members of the Anunnaki

ራዕዬ - My Vision

"አኑናኪ" የሚለው ቃል በሱመርኛ "ከሰማይ የመጡ" ተደርጎ የሚተረጎም ሲሆን መገኛቸውን እና መለኮታዊ ደረጃቸውን ያሳያል። በሱመር አፈ ታሪክ መሰረት አኑናኪ (Anunnkai) የሚመሩት ሰማያትን በሚገዛ ታላቁ አምላክ አኑ (Anu) ሲሆን ልጆቹ ኤንሊል (Enlil) እና ኤንኪ (Enki) ምድርን እና ውሃዎችን በቅደም ተከተል ያስተዳድሩ ነበር።

አኑናኪ (Anunnkai) የሰው ልጅን እጣ ፈንታ የመቅረጽ እና በታሪክ ሂደታቸው ላይ ተጽዕኖ የማሳደር ችሎታ እና ጥበብ እንደነበራቸው ይታመን ነበር። እነዚህ አማልክቶች ብዙውን ጊዜ እንደ የሰው ልጅ ስብዕና የሚይዙ፣ የሚገለፁ፣ የሚመስሉ እና እንደ ቀንዶች፣ ክንፎች እና የተንቆጠቆጡ የራስ ጌጦች ባሉ መለኮታዊ ምስሎች ያጌጡ ነበሩ።

የሱመር ሃይማኖት ከግብርና አንስቶ እስከ አስተዳደር፣ ከወሊድ አንስቶ እስከ ሞት ድረስ በሁሉም የዕለት ተዕለት ሕይወት ዘርፎች ተንሰራፍቶ ነበር። ሱመራውያን አማልክቶች ተፈጥሮንና የሰው ልጅ ሰብዓዊ ጉዳዮችን ይቆጣጠራሉ ብለው ያምኑ ነበር። በሃይማኖታዊ ሥርዓቶች፣ በጸሎትና በመሥዋዕቶች አማካኝነት እነርሱን ለማስደሰትና ለማክበር ይጥሩም ነበር።

2.2 አኑናኪ እና በዘፍጥረት ውስጥ ያላቸው ሚና

ከሱመር አማልክቶች ውስጥ አኑናኪ የኮስሞስ መለኮታዊ መሐንዲሶች እና የሰው እጣ ፈንታን የሚቀርጹ እንደሆኑ ይታመናል። አኑናኪ ከሰማይ ወደ ምድር የወረዱ የሰማይ አማልክቶች እንደመሆናቸው መጠን በሱመሪያን አፈ ታሪክ መሰረት አለምን በመፈጠር እና በአስተዳደር ትልቅ ሚና ተጫውተዋል።

የኔ ራዕይ - My Vision

አኑናኪ (Anunnkai) የተደራጁት ውስብስብ በሆነ የሥልጣን ተዋረድ ሲሆን እያንዳንዱ አማልክት የተወሰኑ የሕልውና መስኮችን የሚቆጣጠሩ እና ልዩ ኃይሎችን እና ባህሪያትን የያዙ ናቸው። ከሰማይ ወለድ አማልክቶች ሁሉ የበላይ ገዥ የሆነው አኑ (Anu) የነበረ ሲሆን ሥልጣኑም ሟች ከሆኑት የመረዳት ችሎታ በላይ ነበር። አኑ (Anu) የአማልክት አባት እና የኮስሚክ ሥርዓት የመጨረሻ ዳኛ ተብሎ ይከበር ነበር።

ከዋናዎቹ የአኑ (Anu) ዘሮች መካከል አለምን በመፈጠር እና በአስተዳደር ረገድ ቁልፍ ሚና የተጫወቱት ኤንሊል (Enlil) እና ኢንኪ (Enki) ይገኙበታል። የአየር እና የማዕበል አምላክ የሆነው ኤንሊል በዓለም ላይ ሥርዓትን እና ፍትህን የማስጠበቅ ኃላፊነት ተሰጥቶት ነበር። ኤንኪ የውሃ እና የጥበብ አምላክ ደግሞ በህልውና ውስጥ ያሉትን ውስብስብ ነገሮች ለመምራት የሚረዳ እውቀት እና ብልሃት ነበረው።

በሱመሪያን አፈ ታሪክ መሰረት በሰው ልጅ የመፈጠር ሂደት ውስጥ ትልቅ ሚና የተጫወተው ኤንኪ ነው። "አትራሃሲስ ኢፒክ" ወይም "Atrahasis Epic" ተብሎ በሚታወቀው ተረት ውስጥ ኢንኪ ከሌላ ከሆነች እህቱ ከኒንሁርሳግ (Ninhursag) ጋር የሰውን ልጅ ከሸክላ እና ከተገደለው አማልክት ደም ፈጥረው የህይወት እስትንፋስን አጎናጽፏቸዋል። ይህ የዘፍጥረት አፈ ታሪክ ሰዎች መለኮታዊ አማልክታቸውን ወክለው እንዲሠሩ ኃላፊነት የተሰጣቸው አገልጋዮች እንዲሆኑ አድርጓል።

አኑናኪ የሰው ልጅ ስልጣኔን በመቅረጽ፣ እውቀትን እና ጥበብን በማስተማር እና በእድገት ጎዳና ላይ በመምራት ታላቅ ሚና እንደነበራቸው ይታመን ነበር። በሱመሪያን ጽሑፎች መሠረት አኑናኪ ለሰው ልጅ የግብርና፣ የስነ ጽሑፍ፣ ኪነ ጥበብ፣ ኪነ ህንጻ እና የሂሳብ ጥበብ ተሰጥኦ በመስጠት ለሱመሪያን ባህል እና ማህበረሰብ እድገት መሰረት ጥለዋል።

በሱመር ታሪክ ውስጥ ሚኞች የሰማይ አማልክቻቸውን ለማክበር እና ለማስደሰት ሲፈልጉ በአምልኮ ሥርዓቶች፣ በበዓሎች እና በመስዋዕቶች ያከብሩ ነበር። ለአኑናኪ የተሰጡ ቤተመቅደሶች በሜሶጳጣሚያ ተሠርተው የነበረ ሲሆን ካህናት ማህበረሰቡን ወክለው የአምልኮ ሥርዓቶችን የሚያከናውኑባቸው የተቀደሱ ስፍራ ሆነው ያገለግላሉም ነበር።

2.3 በሱመር አማልክቶች ዙሪያ ያሉ አፈ ታሪኮች

ጥንታዊ ሱመሪያውያን የመለኮት እና የሰው ልጅ በኮስሞስ ውስጥ ስላላቸው ቦታ ምንነት ግንዛቤን የሚሰጡ ተረት እና አፈ ታሪኮችን አስቀርተው አልፈዋል። እነዚህ አፈ ታሪኮች በአፍ የሚተላለፉ እና በሸክላ ድንጋይ ላይ የተመዘገቡ ጹሑፎች ኃያላኖች የሆኑትን አኑናኪን ጨምሮ ስለ ሱመሪያን ህይወት ፍንጭ ሰጥተዋል።

በሱመር ሃይማኖት ውስጥ ካሉት በጣም ዘላቂ አፈታሪኮች አንዱ "ኢኑማ ኤሊሽ" ወይም "Enuma Elish" ሲሆን በተጨማሪም የባቢሎናውያን የዘፍጥረት ተረት በመባል ይታወቃል። ይህ ተረት በጥንታዊው የባህር አማልክት በቲማት (Tiamat) እና በባቢሎን ደጋፊ የሆነው ማርዱክ (Marduk) መካከል የነበረውን የጠፈር ጦርነት ይተርካል። በአፈ ታሪኩ መሰረት ቲማት (Tiamat) አማልክትን ለማጥፋት እና አለምን በብጥብጥ ውስጥ ለመክተት በሚጥሩ ወቅት ማርዱክ (Marduk) ተነስቶ በከፍተኛ ጦርነት ድል አድርገዋል። ከዛም ማርዱክ ከቲማት

አካል አለምን በመፍጠር በኮስሞስ ውስጥ ስርዓትን እና መረጋጋትን አስገኝቷል።

ሌላው ታዋቂ አፈ ታሪክ እና በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ ከመጀመሪያዎቹ የታወቁ የሥነ ጽሑፍ ሥራዎች አንዱ የሆነው "ኢፒክ ኦፍ ጊልጋመሽ" ወይም "Epic of Gilgamesh" ነው። ይህ ድንቅ ግጥም የኡሩክ (Uruk) ታዋቂው ንጉስ ጊልጋመሽ (Gilgamesh) እና ጓደኛው ኢንኪዱ (Enkidu) ዘላለማዊነትን ለመፈለግ ሲጓዙ ያደረጓቸውን ጀብዱዎች ያካትታል። በጉዞ ላይ ሳሉ ከሟችነት፣ ከወዳጅነት እና ትርጉም ፍለጋ ጋር የሚፋለሙ ሲሆን በመንገዳቸው አማልክት፣ ግዙፍ ፍጡራን እና መለኮታዊ ፍጡራን ያጋጥሟቸዋል።

በተጨማሪም ሱመራውያን ለፍቅር፣ ለመራባትና ለጦርነት ጠባቂ ለሆነችው ለኢናና (Inanna) እንስት አምላክ አክብሮት ነበራቸው። ይህ አፈ ታሪክ ኢናና የሟቾች ንግሥት የነበረችውን የእህቷን የኤረሽኪጋልን (Ereshkigal) ሥልጣን ለመቃወም ወደ ምትፈልገው ወደ ውስጠ ዓለም ያመራችውን ጉዞ ይዘክረናል። ኢናና ወደ ሙታን ዓለም መውረቋ ሕይወትንና ሞትን እንዲሁም መለኮታዊው የሴትነት ባሕርይ ያለውን ዘላቂ ኃይል ያመለክታል።

በሱመሪያን አማልክቶች ዙሪያ ያሉ ሌሎች አፈ ታሪኮች የኢንኪ (Enki) ታሪክ እና የአለም ስርዓት ላይ የሚያጠነጥን ሲሆን ኢንኪ የሥልጣኔ ህጎችን እና ልማዶችን በማቋቋም ረገድ የተጫወተውን ሚና እና የዱሙዚድ (Dumuzid) እና የኢናና (Inanna) አፈ ታሪክ የፍቅር፣ የመስዋዕትነት እና የወቅቶች መለዋወጥን ጭብጦች የሚዳስሱ ታሪኮች ይገኙበታል።

ጥንታዊ የሱመር ህዝቦች በእነዚህ አፈ ታሪኮች አማካኝነት ስለ ፍጥረት፣ ስለ ሥነ ምግባርና ስለ መለኮት ባሕርይ መሠረታዊ የሆኑ ጥያቄዎችን በመመርመር ስለ ሕልውና ምሥጢሮች ለማወቅ ጥረት ያደርጉ ነበር። እነዚህ ታሪኮች እንደ አፈ ታሪኮች ብቻ ሳይሆን ለመጪዎቹ ትውልዶች መመሪያ እና መነሳሳትን የሚሰጡ እንደ ቅዱስ ታሪኮች ያገለግላሉ።

2.4 የአኑናኪዎች በሱመር ሕብረተሰብና ባህል ላይ ያሳደሩት ተፅዕኖ

በአኑናኪ ዙሪያ ያሉ እምነቶች እና የሱመር የሰማይ አማልክት በሁሉም የሱመሪያን ማህበረሰብ እና ባህል ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ አሳድረዋል። ከአስተዳደር እስከ ግብርና፣ ከሥነ ጽሑፍ እስከ ጥበብ ድረስ የአኑናኪዎች መኖር በጥንቷ ሜሶጶጣሚያ ውስጥ በሁሉም የሕይወት ዘርፎች ውስጥ ዘልቆ እና ተንሰራፍቶ በመግባት የሱመርያንን ሕዝቦች የዓለም ምልከታና ማንነት ቀርጿል።

የሱመር ሕብረተሰብ በመለኮታዊ ንግሥና እምነት የነበራቸው ሲሆን ይህም የመነጨው ምድራዊ ገዥዎች ሥልጣናቸውን ያገኙት ከአማልክት ነው ከሚለው አስተሳሰብ ነበር። ንጉስ የአማልክት ምድራዊ ተወካይ እንደመሆኑ መጠን መለኮታዊ ስርዓትን እና ፍትህን በዓለም ላይ የማስከበር ኃላፊነት ተሰጥቶታል። ይህ በመለኮታዊ ንግሥና ላይ ያለው እምነት የገዢውን ሥልጣን ሕጋዊ ለማድረግ፣ ማኅበራዊ አንድነትን እና መረጋጋትን ለማስጠበቅ አገልግሏል።

ሱመሪያውያን በግብርና እና በመራባት ጉዳዮች ላይ መመሪያ እና ጥበቃ ለማግኘት አኑናኪን ይጠይቁ ነበር። ገበሬዎች በጤግሮስ እና በኤፍራጥስ ወንዞች ጎርፍ ላይ ጥገኛ እንደመሆናቸው መጠን ሱመሪያውያን የመትከል፣ የመሰብሰብ እና የመስኖ ዑደቶችን የሚመሩ አማልክትን ያከብራሉ። እንደ ኤንሊል (Enlil) እና ኒኑርታ (Ninurta) ላሉ ለእርሻ አማልክት የተሰጡ ቤተመቅደሶች የአምልኮ እና የኢኮኖሚ አስተዳደር ማዕከላት በመሆን ለህዝቡ የምግብ እና የሀብት ስርጭትን ይቆጣጠሩ ነበር።

የአኑናኪ ተጽእኖ ከሃይማኖትና ከአስተዳደር ዓለም በማለፍ ሥነ ጽሑፍን፣ ሥነ ጥበብን፣ ኪነ ህንጻ እና ምሁራዊ ጥያቄን ያጠቃልላል። እንደ “Epic of Gilgamesh” እና “Descent of Inanna” ያሉ የሱመር ስነ-ጽሁፎች አማልክታትን በመጥቀስ አስተዋጽኦቸውን እና ባህሪያቸውን በታሪካቸው እና በመዝገባቸው ውስጥ ገልፀዋል። በተጨማሪም የሱሜሪያ የሥነ ጥበብ ሥራ፣ ቤተ መቅደሶች እና ቤተ መንግሥቶች በሚያስጌጡ ምስሎችና ቅርጻ ቅርጾች ከአማልክታቸው ጋር ያላቸውን ግንኙነት የሚያሳይ ነበር።

ከዚህም ባለፈ አኑናኪ ሥነ ፈለክ፣ ሒሳብና በኮከብ ቆጠራ በሱመርያውያን ዘንድ እንዲስፋፉ አድርገዋል። ሱመሪያውያን የሰማይ አካላት እንቅስቃሴ በአማልክት ሀይል እንደሚተዳደሩ ያምኑ የነበረ ሲሆን የሰማይ አካላትን በጥንቃቄ በመመልከት እና በማስላት የሰማያትን ምስጢር ለመፍታት ይፈለጉ ነበር። የጨረቃና የፀሐይ ዑደት የነበረው የሱመራውያን የቀን መቁጠሪያ እድገት የሰማይ አማልክትን የሚያከብር ሃይማኖታዊ ሥርዓቶችን እና በዓላትን እንዲያከብሩ ተጽዕኖ አሳድሮባቸው ነበር።

በአጠቃላይ በአኑናኪ ዙሪያ ያሉ እምነቶች የሱመራውያንን ሕዝብ ማንነትና የዓለም አመለካከት በእጅጉ ቀርጸታል። ይህም በጽንፈ ዓለም ውስጥ ያለውን የህልውና ምስጢርና የሰው ልጅ ቦታ ለመረዳት የሚያስችል ማዕቀፍ አዘጋጅቶላቸዋል። ሱመሪያውያን የተፈጥሮንና የህልውና እጣ ፈንታን የሚገዙ አማልክትን በማክበር ከመለኮት ጋር ጥልቅ እና ዘላቂ የሆነ ግንኙነት መሥርተው በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ የማይጠፋ አሻራ ጥለው አልፈዋል።

ምዕራፍ 3፡ ማያ፡ የኮስሚክ ሥርዓት ጠባቂዎች

3.1 የማያ ስልጣኔ አጠቃላይ እይታ

በሜሶአሜሪካ (Mesoamerica) ጥቅጥቅ ባለ የዝናብ ደኖች መካከል የነበረው ጥንታዊ የማያ ሥልጣኔ (Maya civilization) ከሁለት ሺህ ዓመታት በላይ በመስፋፋት አስደናቂ የሆኑ የሕንፃ ጥበብን፣ ሥነ ጥበብን እና ጥልቅ መንፈሳዊ እምነቶችን አስቀርተው አልፈዋል። ማያዎች በዛሬው ሜክሲኮ (Mexico)፣ ጓቲማላ (Guatemala)፣ ቤሊዝና (Belize) በሆንዱራስ (Honduras) ጥቅጥቅ ባሉ ጫካዎች ውስጥ ከነበሩበት ጊዜ አንስቶ ማያዎች ከጥንት ታላላቅ ሥልጣኔዎች ጋር የሚቀናቀን የተራቀቀ ባሕል አዳብረው ነበር።

የማያ ሥልጣኔ (Maya civilization) የጀመረው በሜሶአሜሪካ (Mesoamerica) ለም በወንዝ ሸለቆዎች ውስጥ ትናንሽ የእርሻ መንደሮች ብቅ ማለት ከጀመሩበት ከክርስቶስ ልደት በፊት 2000 ዓ.ም. ጀምሮ ነው። በጊዜ ሂደት እነዚህ መንደሮች እንደ ፒራሚዶች፣ ቤተ መቅደሶችና ሜዳዎች ባሉ ግዙፍ የሕንፃ ግንባታዎች ተለይተው የሚታወቁ ውስብስብ የከተማ ግዛቶች ሆኑ።

El Castillo, at Chichen Itza

Detail of Lintel 26 from Yaxchilan

በዘመነ ክላሲክ (250 - 900 ዓ.ም.) ማያዎች የተራቀቁ የግብርና ቴክኒኮችን፣ ሰፊ የንግድ መረቦችን እና ጥበባዊ እና ምሁራዊ ባህል ያለው ውስብስብ ማህበረሰብ መስርተው ነበር። እንደ ቲካል (Tikal)፣ ፓሌንኬ (Palenque) እና ኮፓን (Copán) ያሉ ከተሞች የፖለቲካ ሃይል፣ የሃይማኖታዊ አምልኮ እና የጥበብ ፈጠራ ማዕከላት በመሆን ከመላው ክልሉ የመጡ ነጋዴዎችን እና ምሁራንን ወደ እነዚህ ከተማ ይፈልሱ ነበር።

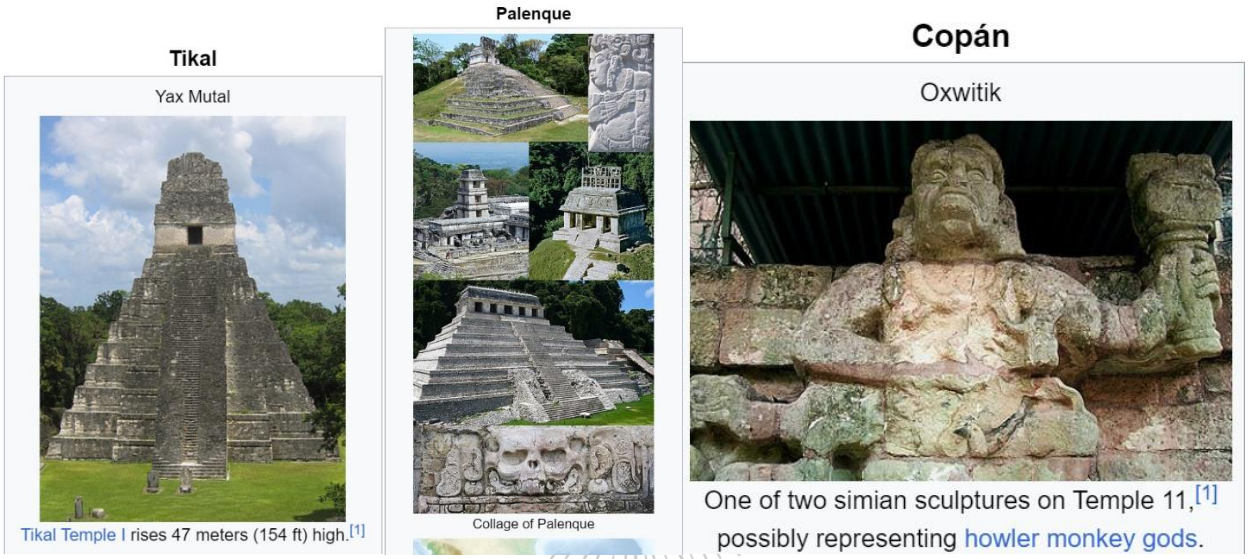

በማያ ሥልጣኔ እምብርት ላይ ለተፈጥሯዊው ዓለም እና ለኮስሞስ ጥልቅ አክብሮት የነበራቸው ሲሆን ይህም በሁሉም ማህበረሰባቸው እና ባህላቸው ውስጥ ዘልቆ የኖረ ነበር። ማያዎች አጽናፈ ሰማይ ወይም ዩኒቨርስ በሕይወት እንዳለ እና የሕይወትን፣ የሞትን እና የዳግም መወለድ ዑደቶችን የሚቆጣጠሩ አማልክቶች መኖርያ እንደሆነ ያምኑ ነበር።

የማያ ኮስሞሎጂ (Maya cosmology) ማዕከል የሆነው የ "ሶስት ግዛቶች" ጽንሰ-ሀሳብ ሲሆን ይህም የሰማይ ግዛት፣ ምድራዊ ግዛት እና የታችኛው አለም ግዛትን ይይዛል። እያንዳንዱ ግዛት የራሳቸው አማልክት እና መናፍስት የነበራቸው ሲሆን እነሱም የጠፈር ስርዓትን ለመጠበቅ ልዩ ሚና ይጫወታሉ። በሰማያትና በከዋክብት የተመሰለው የሰማይ ግዛት እንደ ኢዛምና (Itzamna) የፍጥረት አምላክ እና ኩኩልካን (Kukulkan) ባሉ አማልክት ከነፋስና ከዝናብ ጋር የተያያዘ ላባ ያለው እባብ ይመራ ነበር።

ምድርንና ነዋሪዎቿን የሚያጠቃልለው ምድራዊ ግዛት እንደ ቻክ (Chaac)፣ የዝናብ አምላክ እና ዩም ካክስ (Yum Kaax) የተባለው የበቆሎ አምላክ የምድሪቱን ለምነት እና የሰብል ምርትን የሚያረጋግጥ የግብርና አማልክት ይኖሩበት ነበር። ዚባልባ (Xibalba) በመባል የሚታወቀው የታችኛው ዓለም የሙታንን ነፍሳት ከሞት በኋላ በሚያደርጉት ጉዞ ላይ በሚፈትኑ ተንኮለኛ አማልክት እና መናፍስት ይመራ ነበር።

የማያ ማህበረሰብ የተደራጀው ውስብስብ በሆነ የስልጣን ተዋረድ ሲሆን መለኮታዊ ገዥዎች፣ ቀሳውስትና መኳንንት ከፍተኛውን የስልጣን እና የተፅዕኖ ደረጃዎችን ይይዛሉ። የአማልክት ዘሮች እንደሆኑ የሚታመኑት ገዥዎች በሃይማኖታዊ ሥልጣን፣ ወታደራዊ መሪዎች እና ኢኮኖሚን የሚቆጣጠሩ ሆነው ያስተዳድሩ ነበር።

በማያ ታሪክ ውስጥ ገዥ ሊቃውንቶች አማልክትን ለማክበር እና መለኮታዊ ተልእኮአቸውን ለማረጋገጥ እንደ ቤተመቅደሶች፣ ቤተ መንግሥቶች እና ሀውልቶችን አቁመው ነበር። እነዚህ የስነ-ህንፃ አስደናቂ ውጤቶች የሃይማኖታዊ አምልኮ ማዕከላት ብቻ ሳይሆን የፖለቲካ ሃይል እና የባህል ስኬት ምልክቶች ሆነው አገልግለዋል።

3.2 የማያን አማልክቶች እና ሚናዎቻቸው

የጥንት ማያዎች የተፈጥሮ ኃይሎችን፣ የጊዜን ዑደቶችን እና የሰው ልጅ እጣ ፈንታ የሚመሩ አማልክቶችን ያመልኩ ነበር። እንደ መለኮታዊ ጠባቂዎች የሚከበሩት እነዚህ ሰማይ ወለድ አማልክቶች ውስብስብ በሆነው በማያ ሀይማኖት ኮስሞሎጂ ውስጥ ልዩ ሚና የሚጫወቱ ሲሆን ምንጊዜም የሰውን ልጅ ህልውና በመቅረጽ እና በመምራት ላይ ናቸው ብለው ያምኑ ነበር።

በማያን አማልክቶች መካከል ኢዛምና (Itzamna) የበላይ አምላክ እና ፈጣሪ አምላክ ሲሆን ብዙ ጊዜ የኃይል እና የጥበብ አማልክት ተመስሎ ይገለጻል። ኢዛምና (Itzamna) ዓለምን ከቀደምት ትርምስ እንዳወጣ፣ የሰማይ ግዛቶችን፣ ምድራዊ ዓለምን እና የታችኛውን ዓለም እንደመሰረተና እያንዳንዱን በራሱ መለኮታዊ ሥርዓት እንደፈጠረ ይታመን ነበር።

1. Itzamna as shown in the classic period

2. A Classic Period glyph with a representation of Itzamná with the body of a bird, found in the Plaza of the Dead Sun in Toniná and now in the site

ከኢዝማና (Itzamna) ጋር አብረው ብዙ አማልክቶች የነበሩ ሲሆን እያንዳንዱ ልዩ ባህሪያት እና ኃላፊነቶች ተሰጥቷቸዋል። ከዋነኞቹ አማልክት መካከል ኩኩልካን (Kukulkan) ከነፋስ እና ከዝናብ ጋር የሚያያዝ ላባ ያለው እባብ አማልክት እና ቻክ (Chaac) የተባለው የዝናብ አማልክት ደግሞ የነጎድጓድ ድምፅ ያለው የዝናብ ወቅት መድረሱንና የምድሪቱን ለምነት የሚያረጋግጥ ነበር።

1. Kukulkan at the base of the west face of the northern stairway of El Castillo, Chichen Itza

2. Earthenware effigy urn (an incense burner) of Chaac, 12th–14th century

የማያን ፓንታዮን (Mayan pantheon) እንደ ዩም ካክስ (Yum Kaax) ያሉ የግብርና አማልክት የነበራቸው ሲሆን የበቆሎ፣ የሰብል አዝመራን እና ምርትን ይመራ ነበር። ዩም ካክስ (Yum Kaax) ብዙውን ጊዜ በበቆሎ ቅርፊቶች እና በቆሎ ጆሮዎች ያጌጠ ወጣት ሰው ተመስሎ የሚገለፅ ሲሆን ይህም የግብርና እና የምርትን ሕይወት ሰጪ ኃይል ያመለክታል።

Yum Kaax : God of Nature

ሌላኛዋ አማልክት የመራባት፣ የወሊድ እና የሽመና አማልክት ኢክስሼል (Ixchel) ስትሆን በጎ አድራጎቷ በእርግዝና እና በወሊድ ጊዜ ጥበቃ በሚሹ ሴቶች ትጠራ ነበር። ኢክሼል (Ixchel) ብዙውን ጊዜ በእባቦች እና በጨረቃ ያጌጠች ወጣት ሴት ትመሰል የነበረ ሲሆን በህይወት፣ ሞት እና ዳግም መወለድ ዑደት ውስጥ ያላትን ግንኙነት የሚያመለክት ነበር።

Picturing Ixchel, the Mayan Goddess

የማያን ፓንታዮን (Mayan pantheon) ወይም የአማልክቶች ቡድን ከሰማይ አካላት ጋር የተቆራኙ አማልክቶች የነበራቸው ሲሆን እንደ ፀሐይ፣ ጨረቃ እና ከዋክብትን ካሉ የሰማይ ክስተቶች ጋር የተያያዙ ነበር። የፀሐይ አምላክ ኪኒች አሃው (Kinich Ahau) ብርሃን እና ሙቀት አምጪ ተብሎ ይከበር የነበረ ሲሆን የጨረቃ አምላክ ኢክስ ቼል (Ix Chel) የጨረቃን የቀን መቁጠሪያ እና የውቅያኖስ ሞገዶችን ዑደቶች ትመራ ነበር።

1. Kinich Ahau as a ruler, Classic period

2. Ixchel Mayan Goddess

በማያን ፓንታኦን (Mayan pantheon) ውስጥ እያንዳንዱ አማልክት የአጽናፈ ሰማይን ሥርዓት ለመጠበቅ እና ስምምነት በማረጋገጥ ረገድ ወሳኝ ሚና ይጫወታሉ። በአምልኮ ሥርዓቶች፣ በበዓላት እና መስዋዕቶች፣ ማያዎች በእርሻ፣ በጤና እና በምርት ውጤታማነት ለማረጋገጥ የእነሱን ሞገስ እና ጥበቃ ይፈልጉና እነዚህን የሰማይ አማልክቶች ለማክበር እና ለማስደሰት ይጥሩ ነበር።

3.3 የዘፍጥረት አፈ ታሪኮች እና ፖፖል ቩህ (Popol Vuh)

የማያ ኮስሞሎጂ (Maya cosmology) ስለ ኮስሞስ አመጣጥ እና የሰው ልጅ በውስጡ ስላለው ቦታ ግንዛቤን በሚሰጡ የዘፍጥረት ተረቶች የበለፀገ ነው። ከእነዚህ አፈ ታሪኮች መካከል ፖፖል ቩህ (Popol Vuh) የማያ ሃይማኖታዊ እና ባህላዊ ማንነት የማዕዘን ድንጋይ ሆኖ የቆመ ሲሆን የፍጥረትን ምስጢር እና አጽናፈ ዓለምን ስለሚቀርጹ መለኮታዊ ኃይሎች ጥልቅ ፍንጭ ይሰጣል።

Francisco Ximénez's manuscript of the Popol Vuh (1700–15), found in Santo Tomás Chichicastenango, Guatemala.

“Book of the Council" ወይም “Book of the community" ተብሎ የተተረጎመው ፖፖል ቩህ (Popol Vuh) የአለምን አፈጣጠር እና የሰው ልጅ ከመጀመሪያ ጀምሮ ከነበረ ትርምስ መውጣቱን የሚተርክ ጥንታዊ የማያን ጽሑፍ ነው። በሃይላንድ ጓቲማላ (Guatemala) በሚገኘው የማያ ሕዝብ በኪቼ (K'iche) ቋንቋ የተፃፈው ፖፖል ቩህ አፈ ታሪኮችን እና ትረካዎችን አንድ ላይ በማጣመር አጠቃላይ ቅምረ ኮስሞስ እና ኮስሞሎጂን በውስጡ አቅፏል።

እንደ ፖፖል ቩህ (Popol Vuh) ገለጻ ዓለም የተፈጠረው "ቅድመ አያቶች" ወይም "ፈጣሪዎች" በመባል በሚታወቁት መለኮታዊ ፍጥረታት ሲሆን ሰማያትንና ምድርን ከመጀመሪያዎቹ የኮስሚክ ውቅያኖስ ውሃዎች እንደፈጠሩ ይገልፃል። እነዚህ ፈጣሪዎች ብዙውን ጊዜ ሰውና በእንስሳት ባህሪያት ተመስለው የሚገለፁ ሲሆን የሰማይ ግዛቶችን፣ ምድራዊ ዓለምን እና የታችኛው ዓለምን ለመመስረት በጋራ አስተዋጽኦ ያደረጉና እያንዳንዱ ግዛት በራሱ አማልክት የሚተዳደር ነው።

ከፖፖል ቩህ (Popol Vuh) ማእከላዊ ሃሣብ አንዱ የጀግና መንትዮች ሁናፑ (Hunahpu) እና Xbalanque ታሪክ ሲሆን የሞት ጌታዎችን ለመጋፈጥ እና የኮስሞስ ሚዛንን ለመመለስ ወደ ታችኛው አለም አደገኛ ጉዞ ማድረጋቸውን ይጠቅሳል። በተከታታይ ፈተናዎችን በማለፍ ድፍረትን እና ጽናትን በማሳየት ጀግና መንትዮች የጨለማ እና ትርምስ ሀይሎችን ማሸነፍ ችለዋል።

በተጨማሪም ፖፖል ቩህ (Popol Vuh) የሰው ልጆችን አፈጣጠር የሚገልጹ ጭብጦችን የሚይዝ ሲሆን ቅድመ አያቶች (ፈጣሪዎች) የሰውን ልጅ ከበቆሎ ሊጥ እንዴት እንደፈጠሩ እና ሕይወትን እንደተነፈሱባቸው በመግለጽ መለኮትነታቸውን ይገልጻል። ሰዎችን የፈጠሩትም አማልክትን እንዲያከብሩና እንዲያገለግሉ፣ መሬቱን እንዲያለሙ፣ የአምልኮ ሥርዓቶችን በመፈጸምና መስዋዕቶችን በማቅረብ የአጽናፈ ሰማይ ስምምነት ለማረጋገጥ ነው።

የፖፖል ቩህ (Popol Vuh) ምስላዊ እና ምሳሌያዊ አተረጓጎም አማካኝነት እንደ አፈ ታሪክ ብቻ ሳይሆን ለማያ ሕዝቦች ሥነ ምግባራዊ እና መንፈሳዊ መመሪያ ሆኖ ያገለግላል። በተጨማሪም ግለሰቦች በጥንካሬ እና በፅናት መከራን እንዲጋፈጡ በማሳሰብ ድፍረትን፣ ጥበብን እና ጽናትን ያስተምራል።

ፖፖል ቩህ (Popol Vuh) የማያ ባህል እና መንፈሳዊነት ወሳኝ አካል ሆኖ እንደ ቅዱስ ጽሑፍ እና ቃል በትውልዶች ውስጥ ይተላለፋሉ። ጥንታዊ ትምህርቶችን ከዘመናዊው የማያ ማኅበረሰቦች ጋር መስማማታቸውን የቀጠሉ ሲሆን እነዚህ ጥንታዊ ጥበቦችና ውርሶች ስለኮስሞስ ጥልቅ ምስጢሮች ግንዛቤን ይሰጣሉ።

3.4 የማያን አማልክቶች እና የሰማይ አማልክትን የሚያከብሩ ሥነ ሥርዓቶች እና በዓሎች

የተፈጥሮ ኃይሎችን እና የጊዜን ዑደቶችን ከሚመሩ አማልክቶች ጋር የመግባቢያ ዘዴ ሆኖ የሚያገለግሉ የአምልኮ በዓሎች እና ሥነ ሥርዓቶች ለማያ ሃይማኖታዊ ተግባራት ማዕከላዊ ነበሩ። ማያዎች ከታላላቅ ህዝባዊ ሥነ-ሥርዓቶች ጀምሮ እስከ ቤተሰባዊ ሥነ ሥርዓቶች ድረስ የሰማይ አማልክታቸውን ለማክበር እና ለማስደሰት የተለያዩ ሃይማኖታዊ ሥርዓቶችን ያደርጉ ነበር።

በማያ (Maya) ሀይማኖት ውስጥ በጣም አስፈላጊ ከሆኑት የአምልኮ ሥርዓቶች አንዱ ቻህብ (Ch'ahb) በመባል የሚታወቁት የደም ማፍሰሻ ስርዓት ነው። እነዚህ ሥነ ሥርዓቶች ደምን ለአማልክት መስዋዕት ለማድረግ ምላስን፣ ጆሮዎችን ወይም ብልቶችን በኦሲዲያን ቢላዎች (Obsidian blades) ወይም stingray spines መበሳትን ያካትታሉ። ደም የህይወትን ምንነት የሚሸከም የተቀደሰ ንጥረ ነገር ነው ተብሎ ይታመን የነበረ ሲሆን መስዋዕቱ አማልክትን ለመመገብ እና የዓለማትን ስርዓት ለመጠበቅ ይረዳል ተብሎ ይታሰብ ነበር።

አማልክትን ለማክበርና በረከታቸውን ለማግኘት የሚከበረው “K'uxano'ob” በመባል የሚታወቀው የእጣንና የቁርባን መባ የሚከበር ጉልህ ሥነ ሥርዓት ነው። የማያ ቄሶች ኮፓል (copal resin) የተባለውን ጥሩ መዓዛ ያለው የዛፍ ጭማቂ በተቀደሱ መሠዊያዎች ላይ በማቃጠል ማህበረሰቡን ወክለው ጸሎትና ልመናን ወደ ሰማይ ይልካሉ። በተጨማሪም የምግብ፣ የመጠጥ እና የጨርቃጨርቅ መስዋዕቶችም ለአማልክት የአምልኮ እና የምስጋና ምልክት ይቀርቡ ነበር።

ማያዎች በዓመቱ ውስጥ የተለያዩ ሃይማኖታዊ በዓላትን ያከብሩ የነበረ ሲሆን በግብርና፣ በፀሃይ እና በጨረቃ ዑደቶች ውስጥ አስፈላጊ ክስተቶችን ያመለክታሉ። በጣም ዝነኛ ከሆኑት በዓላት አንዱ ለአምስት ቀናት የሚቆየው "Wayeb" ሲሆን በማያ የቀን መቁጠሪያ አመት መጨረሻ ላይ በሚች ዓለም እና በመንፈሳዊው ዓለም መካከል ያለው ድንበር ይከፈታል ተብሎ ይታመን ነበር። በዚህ ጊዜ ማያዎች ቅድመ አያቶቻቸውን ለማክበር እና ተንኮለኛ መናፍስትን ለማስወገድ የአምልኮ ሥርዓቶችን በማከናወን ወደ አዲሱ ዓመት መሸጋገራቸውን መልካም መሆኑን ያረጋግጣሉ።

በተጨማሪም ማያዎች እንደ የፀሐይ ግርዶሽ፣ የጨረቃ ግርዶሽ እና የቬኑስ መሸጋገሪያ (the transit of Venus) ያሉ የሰማይ ክስተቶችን ለማክበር የአምልኮ ሥነ ሥርዓቶችን ያካሄዱ ነበር። እነዚህ የሰማይ ክስተቶች የአማልክት ኃይል እና ተጽዕኖ መገለጫዎች ተደርገው ይታዩ ስለነበር አማልክትን ለማስደሰት እና ሊከሰቱ የሚችሉ አደጋዎችን እራሳቸውን ለመጠበቅ የአምልኮ ሥርዓቶችን ያደረጉ ነበር።

በማያ ሃይማኖታዊ ልምምዶች ውስጥ አማልክቶችን ካሳ የመክፈል ጽንሰ-ሐሳብ ያለ ሲሆን እሱም ሰዎች ለበረከታቸው እና ጥበቃቸው ምትክ ለአማልክት የመስጠት ግዴታ አለባቸው ብለው ያምኑ ነበር። በአምልኮ ሥርዓቶች፣ በዓሎች እና በመሥዋዕቶች ማያዎች ከመለኮታዊው ጋር ያላቸውን ግንኙነት ለመጠበቅ ይፈልጉ፣ የማህበረሰባቸውን ቀጣይ ብልጽግና እና ደህንነት ለማረጋገጥ ይጥሩ ነበር።

ምዕራፍ 4፡ የቬዲክ ራእዮች፡ የሂንዱ አማልክት እና የጠፈር ንድፍ

4.1 የሂንዱ ባህል እና አፈ ታሪክ መግቢያ

በዓለም ላይ ካሉት ጥንታዊ እና ልዩ ከሆኑ ሃይማኖታዊ ባህሎች አንዱ የሆነው ሂንዱይዝም (Hinduism) ለብዙ ሺህ ዓመታት ያለፉና እየተሻሻሉ የመጡ እምነቶች፣ ልማዶች እና አፈ ታሪኮችን ያካተተ ነው። ቬዳስ (Vedas) በመባል የሚታወቀው ጥንታዊ ጽሑፍ ላይ የተመሰረተው የሂንዱ ባህል ስለ መለኮታዊ ተፈጥሮ፣ ስለ ኮስሞስ እና ስለ ሰው ልጅ ልምድ ጥልቅ ግንዛቤዎችን ይሰጣል።

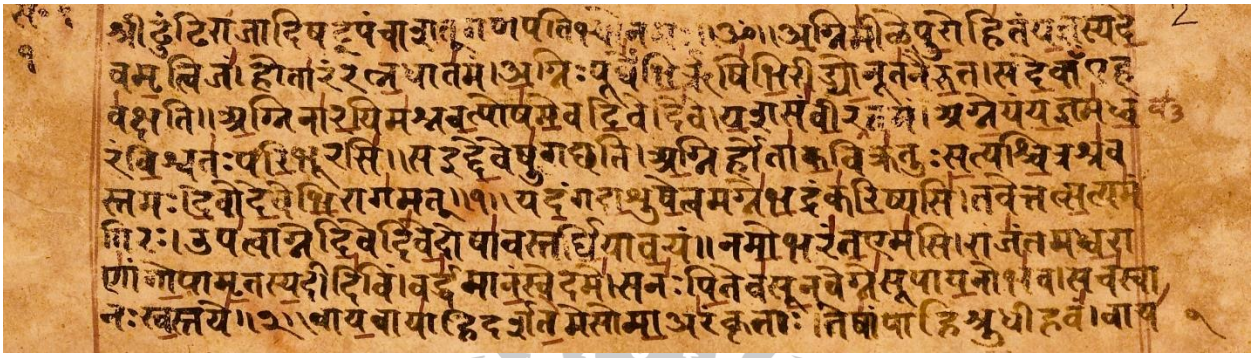

በሂንዱይዝም እምብርት ላይ የዳርማ (dharma) ጽንሰ-ሀሳብ ያለ ሲሆን አጽናፈ ሰማይን የሚገዛ እና በህብረተሰቡ ውስጥ የግለሰቦችን ተግባር እና ሀላፊነቶች የሚወስነው የኮስሚክ ስርዓት ወይም ህግ ነው። ዳርማ (dharma) ጽድቅናን፣ ግዴታን እና የሞራል በጎነትን ጨምሮ ብዙ አይነት መርሆችን ያቀፈ እንደመሆኑ መጠን የሂንዱ ስነምግባር እና ግብረገብ መሰረት ሆኖ ያገለግላል።

በሂንዱ አፈ ታሪክ ውስጥ ማዕከላዊ ቦታ የሚይዙት የሂንዱ ፓንታዎን (Hindu pantheon) የሚባሉ የአማልክቶች ታሪኮች እና አፈ ታሪኮች ሲሆኑ እያንዳንዳቸው በልዩ ባህሪያት እና ስልጣናቸው የተከበሩ ነበሩ። ከእነዚህ አማልክት መካከል ዋናው ትሪሙርቲ (Trimurti) የብራህማ (Brahma)፣ የቪሽኑ (Vishnu) እና የሺቫ (Shiva) መለኮታዊ ሥላሴዎች ሲሆኑ እንደ ቅደም ተከተላቸው የአጽናፈ ሰማይን ፈጣሪ፣ ጠባቂ እና አጥፊ ኃይሎችን ይወክላሉ።

1. Shiva (left), Vishnu (middle), and Brahma (right)

2. Trimurti relief at the Hoysaleswara temple in Halebidu

3. The main three towers of the 9th century Prambanan Trimurti temple complex, the largest Hindu temple site in Indonesia

ፈጣሪ አምላክ ብራህማ (Brahma) ብዙውን ጊዜ በሎተስ አበባ ላይ የተቀመጠ ፂም ያለው የሰው ምስል ተመስሎ የሚገለፅ ሲሆን ከመጀመሪያዎቹ ውሃዎች ውስጥ ፍጥረት መገለጡን ያመለክታል። ቪሽኑ (Vishnu) ጠባቂ አምላክ ዓለምን ከክፉ ለመጠበቅ እና የጠፈር ሚዛንን ለመመለስ የተለያዩ አምሳያዎችን ወይም ትስጉትን (incarnations) ይይዛል። ሽቫ (Shiva) አጥፊ አምላክ የህልውናን ዑደት ተፈጥሮ በማካተት እንደ ማሰላሰል፣ asceticism እና የለውጥ ጌታ የተከበረ ነው።

ከትሪሙርቲ (Trimurti) በተጨማሪ ሂንዱይዝም (Hinduism) ስፍር ቁጥር የሌላቸው ሌሎች አማልክቶች ያሉት ሲሆን እያንዳንዳቸው የራሳቸው አፈ ታሪክ እና የአምልኮ ሥርዓት አላቸው። እንደ ላክሽሚ (Lakshmi)፣ ሳራስዋቲ (Saraswati) እና ዱርጋ (Durga) ያሉ አማልክቶች እንደ የውበት፣ የጥበብ እና የሃይል መገለጫዎች ተደርገው የሚከበሩ ሲሆኑ እንደ ጋኔሻ (Ganesha)፣ ሃኑማን (Hanuman) እና ክሪሽና (Krishna) ያሉ አማልክቶች በጀግንነት ተግባራቸው እና በመለኮታዊ ባህሪያቸው ይከበራሉ።

የሂንዱ አፈ ታሪክ በአስደናቂ አማልክት እና አጋንንት፣ በጀግኖች እና ባለጌዎች፣ በቅዱሳን እና በጠቢባን ተረቶች የተሞላ ነው። ማሃባራታ (Mahabharata) እና ራማያና (Ramayana) በጣም የተከበሩ ሁለት የሂንዱ የጀግንነት ግጥሞች

ሲሆኑ በመልካም እና በክፉ፣ በፅድቅ እና በሙስና፣ በእውነት እና በማታለል መካከል ያለውን ጊዜ የማይሽረው ትግል ይገልጻሉ።

ሂንዱዝም (Hinduism) በጥበብ በበለጸጉ አፈ ታሪኮች እና ባህላዊ ወጎች አማካኝነት የመኖር ምስጢራትን ለመፍታት እና መንፈሳዊ መሟላትን ለማግኘት የሚረዳ አጠቃላይ መዋቅርን ይሰጣል። የሂንዱ ባህል ከዕለታዊ የአምልኮ ሥርዓቶች እስከ የወቅቶች መተላለፍን የሚያመለክቱ ታላላቅ በዓላት ድረስ ለመለኮታዊው መንፈስ ሀይል ጥልቅ አክብሮት እና ለሁሉም ህይወት ትስስር ጥልቅ አክብሮት አላቸው።

4.2 ብራህማ (Brahma)፣ ቪሽኑ (Vishnu) እና ሺቫ (Shiva)

በሂንዱ ኮስሞሎጂ እምብርት ላይ ብራህማ (Brahma)፣ ቪሽኑ (Vishnu) እና ሺቫን (Shiva) ያቀፈ መለኮታዊ ሥላሴዎችን ያቀፈ ትሪሙርቲ (Trimurti) ጽንሰ-ሀሳብ አለ። እነዚህ ሦስቱ አማልክት አንድ ላይ ሆነው በአጽናፈ ዓለም ውስጥ ያሉትን የመፈጠር፣ የመጠበቅ እና የጥፋት ዑደቶች የሚቆጣጠሩትን መሠረታዊ ኃይሎችን ያቀፉ እና ዘላለማዊውን የሕልውና ዳንስ የሚመሩ ናቸው።

ብራህማ (Brahma)፡ ፈጣሪው አምላክ

የትሪሙርቲ (Trimurti) የመጀመሪያ አባል የሆነው ብራህማ (Brahma) አጽናፈ ዓለምን ወደ ህልውና ያመጣ ፈጣሪ አምላክ ነው። በሂንዱ አፈ ታሪክ ውስጥ ብራህማ ብዙውን ጊዜ በሎተስ አበባ ላይ እንደተቀመጠ ጢም ያለው የሰው ምስል የሚገለፅና ከመጀመሪያዎቹ የትርምስ ውሃ መውጣቱን ያሳያል። አራት ፊቶች አራት ቬዳዎችን የሚወክል ሲሆን አራቱ ክንዶች በትረ መንግሥት፣ መቁጠሪያ፣ የውሃ ማሰሮ እና የእጅ ጽሑፍ በመያዝ ብራህማ የፍጥረትን እና የሕይወት መገለጥን ይመራል።

በሂንዱ ኮስሞሎጂ መሠረት ብራህማ በመለኮታዊ ፈቃዱ አጽናፈ ሰማይን የሚፈጥር ሲሆን ኮስሞስን በመቅረጽ መዋቅርን ይሰጣል። ብራህማ የህልውና መሐንዲስ እንደመሆኑ መጠን የጊዜን፣ የቦታ እና የንቃተ ህሊና ተፈጥሮ አንድ ላይ በማጣመር በአጽናፈ ሰማይ ውስጥ የሚኖሩትን እልፍ አእላፍ ዓለማት እና ፍጥረታትን መፍጠር ችሏል። ብራህማ የፈጣሪ ሚና ቢኖረውም በሂንዱ አፈ ታሪክ ውስጥ በደረጃ ዝቅ ያለ ተደርጎ የሚገለጽ ሲሆን ይህም የፍጥረት እና የተፈጥሮ እ ዓለም ጊዜያዊነት ያሳያል።

ቪሽኑ (Vishnu)፡ ጠባቂው አምላክ

የትሪሙርቲ (Trimurti) ሁለተኛ አባል የሆነው ቪሽኑ (Vishnu) በአጽናፈ ሰማይ ውስጥ ያለውን ስርዓት እና ስምምነት የመጠበቅ ሃላፊነት ያለው ጠባቂ አምላክ ነው። በሂንዱ ምስላዊ ገለፃ ቪሽኑ ብዙውን ጊዜ መለኮታዊ ባህሪያቱን እና ኃይሉን የሚያመለክቱ አራት ክንዶች ኮንክ ሼል (conch shell)፣ ዲስክ (a discus)፣ የሎተስ አበባ እና ማኩስ (mace) በያዙ ሰማያዊ-ቆዳ ምስል ሆኖ ይገለፃል።

በሂንዱ አፈ ታሪክ መሠረት ቪሽኑ (Vishnu) ዓለምን ከክፉ ለመጠበቅ እና ሚዛንን ወደ ኮስሞስ ለመመለስ በተለያዩ አምሳያ አካሎች ወይም ትስጉትን (incarnations) ይገለጣል። ከታወቁ አምሳያዎች (avatars) የራማያና (Ramayana) ጀግና የሆነው ራማ (Rama) እና የመሃባራታ (Mahabharata) መለኮታዊ ላም የሆነው ክሪሽና (Krishna) ይገኙበታል። በተለያዩ ጊዜአት የተለያዩ አካላትን ተላብሶ ወደ ሙታን አለም በመገለጡ አማካኝነት ቪሽኑ የጽድቅን፣ የርህራሄን፣ የመስዋዕትን እና በጎነትን በመላበስ የሰውን ልጅ በዳርማ (dharma) መንገድ እየመራ፣ ነፍሳትን ወደ መንፈሳዊ ነፃነት ይመራል።

ሺቫ (Shiva)፡ የጥፋት አምላክ

የትሪሙርቲ (Trimurti) ሶስተኛው አባል የሆነው ሺቫ (Shiva) በእያንዳንዱ የጠፈር ዑደት መጨረሻ ያለውን አጽናፈ ዓለም የመፍረስ ሃላፊነት ያለው የጥፋት አምላክ ነው። በሂንዱ አፈ ታሪክ ሺቫ (Shiva) በሂማሊያ ተራሮች መካከል በማሰላሰል ላይ ሆኖ እንደተቀመጠ ዮጊ፣ ሶስተኛ አይኑ ግንባሩ ላይ ያለ፣ በፀጉሩ ውስጥ ግማሽ ጨረቃ እና በአንገቱ ላይ የተጠመጠመ እባብ የሚገለፅ አምላክ ነው።

ሺቫ (Shiva) የአጥፊነት ሚና ቢኖረውም የለውጥ እና የመታደስ ጌታ ሆኖ የሚከበር ነበር። ይህም የመፈጠር፣ የመኖር እና የጥፋት ዘላለማዊ ዑደትን ያመለክታል። ከቁሳዊው እውነታ ባሻገር ያለውን የህልውና ተሻጋሪ ተፈጥሮ በማጉላት ከማሰላሰል እና ከመንፈሳዊ ሞገለጥ ጋር የተቆራኘ ነው።

በአንድ ላይ ብራህማ (Brahma)፣ ቪሽኑ (Vishnu) እና ሺቫ (Shiva) የሂንዱ ኮስሞሎጂ ቅዱስ ሥላሴን የሚመሰርቱ ሲሆን ይህም በአጽናፈ ዓለም ውስጥ ያለውን ዘላለማዊ የመፍጠር፣ የመጠበቅ እና የጥፋት ሃይሎችን ይወክላሉ። በመለኮታዊ መስተጋብርአቸው አማካኝነት የጠፈርን ስርዓት ይደግፋሉ፣ ህይወት ትስስርን ያጠነክራሉ፣ ነፍሳትን ወደ መንፈሳዊ ነፃነት እንዲሁም ከመለኮታዊ መንፈስ ሀይል ጋር ወደ ሚኖራቸው ወደ መጨረሻው አንድነት ይመራሉ።

4.3 የሰውን እጣፋንታ የሚቀርጹ አማልክቶች ታሪክ

በሂንዱ አፈ ታሪክ ውስጥ አማልክት ከሰው ልጆች ጋር የሚገናኙበትን መንገዶች የሚያብራራ ሲሆን የሰውን እጣ ፈንታ እንደሚቀርጹ እና ጊዜ የማይሽረው ጥበብን ለሟች ሰዎች እንዳስተላለፉ ይነገራል። ከጀግንነት እና መለኮታዊ ጣልቃገብነት ተረቶች አንስቶ እስከ ፍቅር እና የመስዋዕትነት ድረስ ያሉ ታሪኮች ስለ መለኮታዊ አለም ተፈጥሮ እና የሰው ልጅ መንፈሳዊ ህይወት ጥልቅ ግንዛቤዎችን ይሰጣሉ።

ከነዚህ ታሪኮች ውስጥ አንዱ የጌታ ራማ (Lord Rama) ታሪክ ሲሆን ስለ ቪሽኑ (Vishnu) ሰባተኛው አምሳያ ህይወት እና ጀብዱዎች በጥንታዊው ታሪክ መዝገብ ራማያና (Ramayana) ውስጥ ተዘግበዋል። በአዮዲያ (Ayodhya) ክቡር ቤት ውስጥ የተወለደው ራማ ከነበረበት ግዛቱ በመሰደድ ፈተና እና መከራ የተሞላበት ጉዞ አድርጓል። ከታማኝ ሚስቱ ከሲታ (Sita) እና ከታማኝ ወንድሙ ላክሽማና (Lakshmanaa) ጋር በመሆን ራማ አጋንንትን ይዋጋል፣ ክፋትን ያሸንፋል እንዲሁም የፅድቅ እና የድሀርማን መርሆች ይጠብቃል። በማይናወጥ ድፍረቱ፣ ርህራሄው እና ለሥራው ባለው ቁርጠኝነት ራማ (Rama) ለሰው ልጅ የተስፋ ብርሃን መሆን ችሏል።

ሌላው ተወዳጅ ተረት የጌታ ክሪሽና (Lord Krishna) የቪሽኑ ስምንተኛው አምሳያ ሲሆን ህይወቱ እና ትምህርቶቹ በማሃባራታ (Mahabharata) እና በብሀጋቫድ ጊታ (Bhagavad Gita) ውስጥ ተዘግበዋል። ከማቱራ (Mathura) ንጉሣዊ ቤተሰብ የተወለደው ክሪሽና በታላቁ የኩሩክሼትራ (Kurukshetra) ጦርነት ውስጥ ትልቅ ሚና የተጫወተ ሲሆን እንደ መሪ እና የፓንዳቫ ልዑል አርጁና (Pandava prince Arjuna) አማካሪ ሆኖ አገልግሏል። ክሪሽና (Lord Krishna) ስለ ሀላፊነት፣ ጽድቅና እና ታማኝነት ጊዜ በማይሽረው ትምህርቶቹ አማካኝነት አርጁናን (Arjuna) እራስን ወደ ማወቅ እና ወደ መንፈሳዊ የንቃት ደረጃ የመራው ሲሆን የነጻነት መንገድን እና ከመለኮታዊው ጋር ዘላለማዊ አንድነትን ይገልጻል።

ከዚህም በተጨማሪ የሂንዱ አፈ ታሪክ በሚች ሰዎች ጉዳይ ላይ ሥልጣን በነበራቸው እና ተጽዕኖ በሚያሳድሩ አማልክት ታሪኮች የተሞላ ነው። ለምሳሌ እንስት አምላክ ከሆነቺው አንዷ የዱርጋ (Durga) ርህሩህ ተዋጊ፣ መለኮታዊ ሴትነትን ያቀፈችና የሰውን ልጅ ከጨለማ እና ከክፉ ኃይሎች ትጠብቅ ነበር። በዱርጋ (Durga) እና ጎሽ ጋኔን ማሂሻሱራ (buffalo demon Mahishasura) መካከል በተካሄደው አስደናቂ ጦርነት ዱርጋ (Durga) አምላክ ጠላቷን

በማሸነፍ የኮስሞስ ሚዛንን መለሰች። ይህም በክፉ ላይ መልካም ድል አድራጊነትን እና ሴትን መለኮታዊ ዘላቂ ኃይል ያሳያል።

በሂንዱ አፈ ታሪክ ውስጥ የሰውን ልጅ በመንፈሳዊ ጉዞው ላይ በመምራት፣ በመጠበቅ እና በማነሳሳት አማልክቶች ከሰዎች ጋር በብዙ መንገዶች ይገናኙ ነበር። እነዚህ መለኮታዊ ፍጡራን በጀግንነት፣ በፍቅር ወይም በመስዋዕትነት የሰውን ልጅ የህልውና መንገድ በማብራት የሕይወትን ሁለንተናዊ ትስስር ያጠናክራሉ።

4.4 በሂንዱይዝም ውስጥ የዳርማ እና የጠፈር ሚዛን ጽንሰ-ሀሳብ

በሂንዱ ፍልስፍና እምብርት ላይ የዳርማ (Dharma) ጽንሰ-ሀሳብ ያለ ሲሆን ሁለገብ እና ጥልቅ የሆነ የአጽናፈ ዓለምን ሥነ ምግባራዊ እና መንፈሳዊ ሥርዓት የሚገዛ ነው። ቬዳስ (Vedas) በመባል የሚታወቀው ጥንታዊ ጽሑፍ ውስጥ ሥር የሰደደ የዳርማ (dharma) ጽንሰ-ሀሳብ ግዴታን፣ ጽድቅናን፣ ሕግን እና የአጽናፈ ሰማይን ሥርዓትን ጨምሮ የተለያዩ ፍቺዎች እና ትርጓሜዎች አሉት።

ዳርማ (dharma) የሂንዱ ሥነ-ምግባር እና ግብረገብ መሠረት ሆኖ የሚያገለግል ሲሆን ግለሰቦች ለራሳቸው፣ ለሌሎች እና በዙርያቸው ላለው አለም ያላቸውን አጠቃላይ ምግባር እና ባህሪይ ይመራል። በሃሳባቸው፣ በቃላታቸው እና በተግባራቸው ዳርማን ማቀፍ የእያንዳንዱ ግለሰብ ግዴታ ሲሆን ይህም ለህብረተሰቡ አጠቃላይ ስምምነት እና ደህንነት አስተዋፅዖ ያደርጋል።

የዳርማ ፅንሰ-ሀሳብ ማዕከላዊ የኮስሚክ ሚዛን ጽንሰ-ሀሳብ ሲሆን በአጽናፈ ሰማይ ውስጥ ያሉ ኃይሎች መስተጋብር የሚገዛ ሚዛን ነው። እንደ ሂንዱ

ኮስሞሎጂ መሰረት አጽናፈ ሰማይ የሚተዳደረው ሪታ (Rita) በመባል በሚታወቅ መለኮታዊ ሥርዓት ወይም ሕግ ሲሆን እሱም እንደ ተፈጥሯዊ ዜማዎች እና የሕልውና ዑደቶች ይገለጻል። ዳርማ (Dharma) የሪታ (Rita) የሰው አገላለጽ ሲሆን የግለሰባዊ ባህሪን ከትልቅ የጠፈር ስርዓት ጋር የሚያስማማ የሞራል እና የስነምግባር ማዕቀፍ ነው።

ዳርማን መከተል የአንድን ሰው ማህበራዊ፣ ቤተሰብ እና የስራ ግዴታዎች በቅንነት፣ በትጋት እና በርህራሄ መፈፀምን ያካትታል። እያንዳንዱ ግለሰብ የተወለደው በተወሰነ ጎሳ (caste) ወይም ቫርና (varna) እንዲሁም በተወሰነ የህይወት ደረጃ ወይም አሽራማ (ashrama) ሲሆን እሱም ግለሰቦች በህብረተሰቡ ውስጥ ያላቸውን መብቶች፣ ኃላፊነቶች እና ግዴታዎች ይወስናል። የተደነገጉትን ግዴታዎች እና ሃላፊነቶች በማክበር ግለሰቦች ለማህበራዊ ስርዓት መረጋጋት እና ስምምነት አስተዋፅኦ ያደርጋሉ፤ በዚህም ግለሰባዊ ዳራማን ያሟላሉ።

ከግለሰብ ዳርማ በተጨማሪ ሂንዱይዝም አጠቃላይ ኮስሞስን ከሚቆጣጠረው የተፈጥሮ ስርአት እና ሚዛናዊነት ጋር ሁለንተናዊ ዳራማ አስፈላጊነትን ያጎላል። ይህ ኮስሚክ ዳርማ የመፈጠርን፣ የመጠበቅን እና የጥፋትን መርሆች ባካተቱ አማልክቶች የተደገፈ እና መለኮታዊ መስተጋብራቸው የአጽናፈ ዓለምን ሚዛን ይጠብቃል።

ከኮስሚክ ሚዛን ጽንሰ-ሐሳብ ውስጥ የካርማ (Karma) ጽንሰ-ሀሳብ ያለ ሲሆን የአንድ ሰው ድርጊት ሥነ ምግባራዊ እና መንፈሳዊ ውጤቶችን የሚቆጣጠር የምክንያት እና የውጤት ሕግን ይወክላል። በሂንዱ እምነት መሰረት እያንዳንዱ ድርጊት እና ሃሳብ ተመጣጣኝ ምላሽ ወይም ውጤት የሚያስገኝ እና በጊዜ ሂደት የሚከማች እና የአንድን ሰው የአሁኑ እና የወደፊት ህይወት የሚወስን ነው።

በዳርማ ልምምድ ግለሰቦች እራሳቸውን ከታላቁ የጠፈር ስርአት ጋር ለማስማማት እና መንፈሳዊ አቅማቸውን ለማሟላት ይጥራሉ። ግለሰቦች ከዳርማ ጋር ተስማምተው በመኖር ለህብረተሰቡ ደህንነት አስተዋፅዖ ያደርጋሉ፣ በጎነትን እና ፅድቅን ያዳብራሉ። በመጨረሻም ከልደት እና ሞት አዙሪት ነፃ መውጣት ይችላሉ።

ምዕራፍ 5፡ የምድር መናፍስት፡ የአሜሪካ ተወላጆች የዘፍጥረት ታሪኮች

5.1 የአሜሪካ ተወላጅ ባህል እና የእምነት ሥርዓቶች ልዩነት

የአሜሪካ ተወላጆች ባህል (Native American cultures) በሰሜን እና በደቡብ አሜሪካ ሰፊው ክልል ውስጥ በሺዎች ለሚቆጠሩ ዓመታት የበለጸጉ ወጎችን፣ ቋንቋዎችን እና የእምነት ስርዓቶችን መመስረት የቻሉ ህዝቦች ናቸው። ከአርክቲክ (Arctic) የኢንዩት ህዝቦች (Inuit) እስከ ደቡብ ምዕራብ የፑብሎ ጎሳዎች (Pueblo tribes)፣ ከሰሜን ምስራቅ የኢሮብ (Iroquois) ብሄሮች እስከ ማያ (Maya) እና አዝቴክ (Aztec) ስልጣኔዎች ሜሶአሜሪካ (Mesoamerica) ድረስ የአሜሪካ ተወላጆች ባህሎች ለምድር፣ ለተፈጥሮ አለም እና ለመንፈሳዊ ሀይሎች ያላቸውን ጥልቅ አክብሮት ያንጸባርቃሉ።

የአሜሪካ ተወላጆች ባህል (Native American culture) አንዱ መለያ በቋንቋ፣ በባህላዊ ልምምዶች እና በሃይማኖታዊ እና መንፈሳዊ እምነቶች ባላቸው ብዝሃንነት ነው። እያንዳንዱ ነገድ እና ብሔር የራሱ የሆነ ልዩ የኮስሞሎጂ፣ አፈ ታሪክ እና የቃል ወጎች በትውልዶች እንደ ቅዱስ ትምህርት እና የመመሪያ መርሆች ከትውልድ ትውልድ ማሻገር ችለዋል።

ምንም እንኳን በመካከላቸው ልዩነት ቢኖርም የአሜሪካ ተወላጆች ባህል በፍጥረት ታሪኮቻቸው እና በኮስሞሎጂ አመለካከታቸው ላይ ተመሳሳይ የተለመዱ ገጽታዎችን እና ጭብጦችን ይጋራሉ። ብዙ የአሜሪካ ተወላጆች የዘፍጥረት ታሪኮች ዓለምን ቀድሞ ከነበረ ትርምስ በፈጠረ እና የሰውን ልጅ ከምድር አካላት በቀረጸ ፈጣሪ ወይም ታላቅ መንፈስ ሀይል ያምናሉ።

በአንዳንድ ወጎች ምድር ራሷ እንደ ህያው፣ በስሜት የተሞላች፣ ንቁ የሆነች እና እንደ ቅድስት እናት ወይም ቅድመ አያት የተከበረች ተደርጋ ትታያለች። በተጨማሪም የእንስሳትን፣ የእፅዋትን እና የተፈጥሮ ክስተቶችን አስፈላጊነት

በማጉላት መንፈሳዊ ፍጡራን እንደሆኑና የራሳቸው ጥበብ እና ኃይል እንዳላቸው ይገልጻሉ።

ማዕከላዊ ከሆነው የአሜሪካ ተወላጆች የእምነት ሥርዓቶች አንዱ የአኒዝም (animism) ጽንሰ-ሀሳብ ሲሆን ሁሉም ነገሮች ከትልቁ የህይወት ድር ጋር የሚያገናኝ መንፈስ ወይም ገፅታ አላቸው የሚል እምነት ነው። ይህ የአኒሜቲክ (animism) የዓለም ምልከታ ለምድር፣ ለእንስሳት እና ለሀገሬው ተወላጅ ባህል ባላቸው ክብር እንዲሁም የምድርን መንፈስ በሚያከብሩ የአምልኮ ሥርዓቶች፣ በዓሎች እና ጸሎቶች ዙርያ ያጠነጥናሉ።

5.2 ከተለያዩ ነገዶች የተውጣጡ የዘፈጥረት ታሪኮች

ሰፊ በሆነው የአሜሪካ ተወላጅ ባህል ውስጥ የዘፍጥረት ታሪኮች ብዙ ሲሆኑ እያንዳንዱ ስለ አጽናፈ ሰማይ አመጣጥ እና የሰው ልጅ በውስጡ ስላለው ቦታ ልዩ ግንዛቤዎችን ይሰጣሉ። የእነዚህ ታሪኮች ዝርዝር ጉዳይ ከጎሳ ጎሳ ሊለያዩ ቢችሉም ብዙዎች ዓለምን እና ነዋሪዎቿን በቀርጹ የሰማይ አማልክት እና ከተፈጥሮ በላይ በሆኑ ኃይሎች ባላቸው እምነት ተመሳሳይነትን ይጋራሉ።

በደቡብ ምስራቅ ዩናይትድ ስቴትስ ከሚገኙት የቼሮኪ (Cherokee) ሕዝቦች ውስጥ የፍጥረት ታሪክ የሚጀምረው ዩኔትላንቪሂ (Unetlanvhi) ተብሎ በሚጠራው በታላቁ መንፈስ ሀይል ሲሆን እሱም በመጀመሪያ ፀሐይንና ጨረቃን በማውጣት ዓለምን አብርቷል። ከፀሀይ እና ከጨረቃ ውህደትም የመጀመሪያዎቹ ሰዎች ወጡ፤ ምድርን እና ህይወት ያላቸው ፍጥረታትን የመንከባከብ እውቀት እና ጥበብ ተሰጥቷቸዋል ብለውም የምናሉ።

በደቡብ ምዕራብ የሆፒ (Hope) ሰዎች አፈ ታሪክ መሰረት ዓለም የተፈጠረው ታዋ (Tawa) ተብሎ በሚጠራ የፀሐይ አምላክ እና በሸረሪት ሴት

በምትመሰለው የምድር አምላክ ነው። ታዋ (Tawa) እና በሸረሪት የምትመስለው ሴት መሬትን በመቅረጽ በዕፅዋት፣ በእንስሳት እና በሰዎች እንዲሞሉ በማድረግ እያንዳንዳቸው የየራሳቸውን ልዩ ስጦታዎች እና ኃይል አስተዋጽኦ አድርገዋል።

በተመሳሳይ መልኩ በሰሜን ምስራቅ የኢሮብ ብሔሮች (Iroquois nations) የፍጥረት ታሪክ የሚያተኩረው የሰማይ ሴት ከሰማያ መንግሥት ወደ ታች ወደ ውኃው ጥልቅ ገደል ወደቃላች ከሚለው አፈ ታሪክ ይነሳል። በእንስሳት ምክር ቤት እየተመራች እቺ የሰማይ ሴት በግዙፉ ኤሊ ጀርባ ላይ አረፈች፤ እሱም የምድር መሰረት ሆነ። በእንስሳት እርዳታ የሰማይ ሴት የሆነቺው መሬትን፣ እፅዋትን እና እንስሳትን ፈጠረች፤ የመጀመሪያዎቹን ሰዎችም ወለደች።

በደቡብ ምዕራብ የናቫሆ (Navajo) ህዝቦች አፈ ታሪክ መሰረት ዓለም የተፈጠረው ከአራቱ የተቀደሱ ተራሮች ብቅ ካሉ በቅዱሳን ሰዎች እና መለኮታዊ ፍጡራን ነው። ቅዱሳን ሰዎች ምድርንና ሰማይን፣ ፀሐይንና ጨረቃን ቀርጸው ዓለምን በእጽዋት፣ በእንስሳትና በሰዎች ሞልተው እያንዳንዳቸው የየራሳቸውን ዓላማና ዕጣፋንታ ስጥተዋል።

እነዚህ ጥቂት የሰማይ አማልክት ዓለምን በመቅረጽ ውስጥ ያላቸውን ሚና የሚያጎሉ የአሜሪካ ተወላጆች የፍጥረት ታሪኮች ናቸው። በመላው አሜሪካ ማለትም ከአርክቲክ (Arctic) እስከ አንዲስ (Andes) ድረስ የአገሬው ተወላጆች የቀድሞ አያቶቻቸውን ባህል በማክበር ታሪካቸውን እና ትምህርቶቻቸውን ጠብቀው ለመጪው ትውልድ ማስተላለፋቸውን ቀጥለዋል።

5.3 በሰዎች፣ በተፈጥሮ እና በኮስሞስ መካከል ያለው ግንኙነት

የተወላጅ አሜሪካዊያን መንፈሳዊነት የሰዎችን፣ የተፈጥሮን እና የአጽናፈ ሰማይን የእርስበርስ ትስስር በማጠናከር፣ ሚዛናዊነትን በመጠበቅ እና መደጋገፍን በሚያጎላ የአለም እይታ ላይ መሰረት የሆነ ነው። በተለያዩ የጎሳ ትውፊቶች ውስጥ ለምድር፣ ለእንስሳት፣ ለዕፅዋት እና ለንጥረ ነገሮች ጥልቅ የሆነ አክብሮትና ሁሉም ፍጡራን የራሳቸው የሆነ ጥበብ እና ኃይል እንዳላቸው መንፈሳዊ ፍጡራን ይታያሉ።

የአሜሪካ ተወላጆች መንፈሳዊነት እምብርት የሆነው እምነት ሰዎች ከተፈጥሮ የተለዩ ሳይሆን ከትንሿ ነጠላ ሳር እስከ ሰፊው የኮስሞስ ስፋት ድረስ ጥልቅ በሆነ ግንኙነት የተሳሰሩ ናቸው የሚል እምነት ነው። ይህ ሁለንተናዊ አመለካከት የምድርን መንፈስ በሚያከብሩ እና የተፈጥሮን ዓለም ሚዛን እና ስምምነት በሚያጠናክሩ የአምልኮ ሥርዓቶች፣ በዓሎች እና ጸሎቶች ይንጸባረቃል።

በብዙ የአሜሪካ ተወላጆች የዘፍጥረት ታሪኮች ውስጥ ሰዎች ከምድር እና ከነዋሪዎቿ ጋር ልዩ ግንኙነት እንዳላቸው የሚገልፁ ሲሆን ይህም የሆነው ዓለምን በፈጠሩት የሰማይ አማልክቶች መመሪያ እና አስተምህሮ አማካኝነት ነው ብለው ያምናሉ። በታላቁ መንፈስ ኡኔትላንቪሂ (Unetlanvhi) ላይ ካለው የቼሮኪ (Cherokee) እምነት ጀምሮ እስከ ናቫጆ (Navajo) ለቅዱሳን ሰዎች ያላቸው ታሪክ ድረስ በመላው አሜሪካ የሚገኙ ተወላጆች እራሳቸውን እንደ ተንከባካቢ እና የምድር አስተዳዳሪዎች አድርገው በመመልከት ለወደፊት ትውልዶች ውበቷን እና በረከቷን የመጠበቅ አደራ እንደተሰጣቸው ያምናሉ።

ሌላው በአሜሪካ ተወላጅ መንፈሳዊነት ያለው የመስጠት ወይም ውለታ የመክፈል ጽንሰ-ሐሳብ ሲሆን እሱም ሰዎች ከምድር ላገኙት ፀጋዎች እና በረከቶች ምትክ ወደ ምድር የመስጠት ግዴታ አለባቸው የሚል ነው። ይህም የሚገለጸው በምስጋና ሥርዓቶች፣ በትምባሆና በቆሎ እህል መስዋዕትነት ወይም ሌሎች የተቀደሱ ንጥረ ነገሮች በማቅረብ እና መሬትን እና ሀብቷን በሚጠብቅ ተግባር ይከናወናል።

ከመሬት ጋር ካላቸው ግንኙነት ባለፈ የአሜሪካ ተወላጆች ባህል በኮስሞስ ውስጥ ያሉ ሁሉም ህይወት ያላቸው ነገሮችን ትስስር እውቅና ይሰጣሉ። የፀሀይ፣ የጨረቃ እና የከዋክብት እንቅስቃሴ የተፈጥሮን አለም የሚቆጣጠሩት እንደ ልደት፣ ሞት እና ዳግም መወለድ ዑደቶች ነጸብራቅ ሆነው ስለሚታዩ ወቅቶች እና የህልውናውን ዘላለማዊ ዜማዎች ለማስታወስ ያገለግላሉ።

ከመሬት፣ ከእንስሳት እና ከኮስሞስ ጋር ባላቸው ጥልቅ መንፈሳዊ ትስስር ምክንያት የአሜሪካ ተወላጆች ከተፈጥሮው ዓለም ጋር ተስማምተው ለመኖር የሁሉንም ህይወት መለኮታዊነት በማክበር እና በታላቁ የፍጥረት ድር ውስጥ ያላቸውን ቦታ እውቅና ይሰጣሉ። በሰዎች፣ በተፈጥሮ እና በኮስሞስ መካከል ያለውን ግንኙነት ስንመረምር በአሜሪካን ተወላጅ መንፈሳዊነት እና ጥንታዊ ባህሎች ውስጥ የተካተቱትን ጥልቅ ጥበብ እና ግንዛቤዎችን እንገልጣለን።

5.4 የሰማይ አማልክቶችን የሚያከብሩ የአምልኮ ሥርዓቶች

በአሜሪካ ተወላጆች ባህል ውስጥ የአምልኮ ሥርዓቶች የሰማይ ፈጣሪዎችን ለማክበር እና ከተፈጥሮው ዓለም ጋር ያላቸውን ስምምነት ለመጠበቅ ማዕከላዊ ሚና ይጫወታሉ። እነዚህ የተቀደሱ ልማዶች ከምድር መናፍስት ጋር ለመነጋገር፣ ለምድር ፀጋና በረከት ምስጋናን ለመግለጽ እና ኮስሞስን ከሚቀርጹ የሰማይ አማልክት መመሪያ እና ጥበቃን ለመሻት ያገለግላሉ።

እንደ ላኮታ (Lakota)፣ ቼይን (Cheyenne) እና አራፓሆ (Arapaho) ባሉ ብዙ ጎሳዎች የሚተገበረው የፀሃይ ዳንስ አንዱ የአምልኮ ሥርዓት ነው። የፀሃይ ዳንስ በበጋ ወቅት ፀሐይ ከፍተኛ ሀይል ሲኖራት የሚካሄድ ውስብስብ እና የተቀደሰ ሥነ ሥርዓት ነው። ተሳታፊዎች ለማጎበረሰባቸው እና ለመላው ዓለም ደህንነት ለመደነስ፣ ለመዘመር እና ለመጸለይ በተቀደሰ ቦታ በመሰብሰብ በተዋቡ እና ያጌጡ ስጦታዎች የአምልኮ ሥርዓቶችን ያደርጋሉ። በድርጊታቸው ተሳታፊዎች ፀሀይን እንደ መለኮታዊ አካል በማክበር ለህይወት ሰጭ ሙቀት እና ብርሃን ምስጋናቸውን ይገልፃሉ።

ሌላው አስፈላጊ ሥነ ሥርዓት እንደ ቸሮኪ (Cherokee)፣ ክሪክ (Creek) እና ሴሚኖል (Seminole) ባሉ ብዙ የደቡብ ምስራቅ ጎሳዎች የሚተገበረው የአረንጓዴ የበቆሎ ሥነ ሥርዓት ነው። የአረንጓዴው የበቆሎ ሥነ ሥርዓት የሚከበረው የመጀመሪያው የበቆሎ መከር ሲበስል እና ለምግብነት ዝግጁ ሲሆን ነው። ተሳታፊዎች ለምድር ፀጋ ምስጋና ለማቅረብ እና የህይወት እና የመራባት ዑደትን ለማክበር ይሰበሰባሉ። በሥነ ሥርዓቱ ድግስ፣ ጭፈራ እና የመንፃት ሥርዓቶችን እንዲሁም የእድገት እና የለውጥ ዑደቶችን ለሚቆጣጠሩት የሰማይ አካሎች ጸሎቶችን እና መስዋዕቶችን ማቅረብን ያጠቃልላል።

ከእነዚህ ወቅታዊ ሥነ ሥርዓቶች በተጨማሪ ብዙ የአሜሪካ ተወላጆች እንደ የጨረቃ ግርዶሽ፣ የፀሐይ ግርዶሽ እና የከዋክብት እና የፕላኔቶች እንቅስቃሴ ያሉ ልዩ የሰማይ ክስተቶችን የሚያከብሩ የአምልኮ ሥርዓቶችን ያካትታሉ። እነዚህ የሰማይ ክስተቶች ለመንፈስ መታደስ፣ ለትንቢት መገለጥ እና ለመለኮታዊ ጣልቃገብነት ጥሩ አጋጣሚዎች ሆነው የሚታዩና ብዙ ጊዜ ከንጽህና፣ የጾም እና የጸሎት ሥርዓቶች ጋር የተቆራኙ ናቸው።

የአሜሪካ ተወላጆች በአምልኮ ሥርዓቶች የጋራ ጸሎት ኃይል በማመን እና የሰማይ ፈጣሪዎችን በመጥራት በረከቶችን ይቀበላሉ። በድርጊታቸው እራሳቸውን ከታላቁ የጠፈር ስርዓት ጋር አብረው ለማስኬድ እና ከመሬት፣ ከእንስሳት እና ከቅድመ አያቶች መንፈስ ጋር ያላቸውን ግንኙነት ለማጠናከር ይጥራሉ።

ምዕራፍ 6፡ የኦሎምፒያን ከፍታ፡ በጥንቷ ግሪክ የነበሩ አማልክት እና ሚቾች

6.1 የጥንቷ ግሪክ ሥልጣኔ መግቢያ

የጥንቷ ግሪክ (Greece) ብዙ ጊዜ የምዕራባውያን ሥልጣኔ መፍለቂያ ተብላ የምትጠራ ሲሆን ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ8ኛው ክፍለ ዘመን አካባቢ እስከ 4ኛው ክፍለ ዘመን ድረስ የነበረች አስደናቂ የባህል እና የዕውቀት ምህዳር ነበረች። በሜዲትራኒያን አካባቢ የምትገኘው ግሪክ የተለያዩ የከተማ-ግዛቶች መኖሪያ የነበረች ሲሆን እያንዳንዱም ከተማ የራሳቸው የሆነ ልዩ ልማዶች፣ ወጎች እና የፖለቲካ ሥርዓቶች ነበራቸው።

ጥንታዊ የግሪክ ህዝቦች ለሥነ ጥበብ፣ ሥነ ጽሑፍ፣ ፍልስፍና እና ዴሞክራሲ ጥልቅ አክብሮት የነበራቸው ሲሆን ግሪክ ለነበራት በልዩነት የበለጸገ ባሕል አስተዋጽዖ አድርጓል። ከፍ ካሉት የአቴንስ ቤተመቅደሶች (temple of Athens) እስከ ኤፒዳሩስ (Epidaurus) ታላላቅ ቲያትሮች ድረስ ግሪክ የፈጠራ እና ግኝቶች ምድር እንደመሆኗ መጠን በሁሉም የህይወት ዘርፍ ልህቀትን ለማግኘት መጣር ይከበር ነበር።

temples of Athens

grand theaters of Epidaurus

በጥንቷ ግሪክ ሃይማኖት እና አፈ ታሪክ ውስጥ የተፈጥሮ ኃይሎችን እና የሰው ልጅን እጣ ፈንታ የሚመሩ መለኮታዊ ፓንታዮን (divine pantheon) የሆኑት የኦሊምፐስ ተራራ አማልክቶች ነበሩ። የአማልክት ንጉስ በሆነው በዜኡስ (Zeus) የሚመሩት የኦሎምፒያ አማልክቶች (Olympian gods) ከሰው በላይ የሆነ ሃይል እና ባህሪያት እንደነበራቸው ይታመንና እንደ በጎ ጠባቂዎች እና የእጣ ፈንታ ገላጮች ተደርገው ይከበሩ ነበር።

Twelve Olympians

የጥንት የግሪክ አፈ ታሪኮች በአስደናቂ አማልክቶች እና ሚቾች፣ ጀግኖች እና ጭራቆች የተሞላ ሲሆን የእነሱ ጥቅም እና ጀብዱ የጥንታዊ ግሪኮችን እና የዘመናዊ አለም ሰዎችን ምናብ መማረካቸውን ቀጥለዋል። ከሄራክሌስ (Heracles) የጀግንነት ተግባራት እስከ ኦርፊየስ (Orpheus) እና ዩሪዴስ (Eurydice) አሳዛኝ የፍቅር ታሪክ ድረስ የግሪክ አፈ ታሪክ በ hubris እና በትህትና፣ በእጣ እና በነጻ ምርጫ መካከል ያለውን የሰውን ልጅ ዘላለማዊ ትግል እና ሁኔታ ያንፀባርቃል።

ከሃይማኖታዊ እምነታቸውና አፈታሪካቸው በተጨማሪ ጥንታዊ ግሪካዊያን በፍልስፍና፣ በሳይንስ እና በሂሳብ ዘርፎች ከፍተኛ አስተዋፅዖ አድርገዋል። ከሶቅራጥስ (Socrates)፣ ፕላቶ (Plato) እና አርስቶትል (Aristotle) የፍልስፍና ጥያቄዎች አንስቶ እስከ ፒታጎረስ (Pythagoras)፣ ኢውክሊድ (Euclid) እና አርኪሜደስ (Archimedes) ግኝቶች ድረስ የግሪክ ተመራማሪዎች የኮስሞስን እንቆቅልሽ ለመክፈት እና የሕልውናን ምንነት ለመረዳት ሞክረዋል።

ምንም እንኳን የጥንቷ ግሪክ ስልጣኔ ዘላቂ ቅርስ ቢኖራትም ከግጭቶች እና ተቃርኖዎች የፀዳች አልነበረችም። የግሪክ ከተማ-ግዛቶች ብዙውን ጊዜ በውስጥ ግጭቶች እና በውጪ ጦርነቶች የተሰበሩና ብዙውን ጊዜ የዲሞክራሲ እና የነፃነት እሳቤዎች በጥቂቶች ብቻ የተገደቡ ነበሩ። ቢሆንም ግን የጥንቷ ግሪክ ተፅዕኖ በዘመናዊው ዓለም ማስተጋባቱን በመቀጠል ቋንቋን፣ ሥነ ጽሑፍን፣ ጥበብን፣ እና ፍልስፍናን አሻራ አስቀርቷል።

6.2 የኦሊምፒያን ፓንታዮን እና ከሰዎች ጋር ያላቸው ግንኙነት

በጥንቷ ግሪክ የኦሎምፒያን ፓንታዮን አማልክቶች በሚች እና ሚች ባሎኑ ፍጡራን ጉዳዮች ጣልቃ ይገቡ ነበር። በኦሊምፐስ ተራራ ላይ የሚኖሩት እነዚህ መለኮታዊ ፍጡራን የተፈጥሮ ኃይሎችን፣ የሰው ልጅ እጣ ፈንታን እና የአጽናፈ ሰማይን ስርዓት ያስተዳድሩ ነበር። የአማልክት ንጉሥ ከሆነው ከኃያሉ ዜኡስ (Zeus) ጀምሮ እስከ አንጸባራቂው የፀሐይና የዜማ አምላክ አፖሎ (Apollo) ድረስ እያንዳንዱ አማልክቶች የራሳቸው የሆነ ልዩ ኃይል፣ ባሕርያት እና ስብዕና ነበራቸው።

ከኦሎምፒያን ፓንታዮን አማልክተቶች መካከል ሀይልና ዋና የሆነው የሰማይና የምድር ገዥ ዜኡስ (Zeus) ነው። ዜኡስ (Zeus) ነጎድጓዱን የስልጣን ምልክት አድርጎ ይጠቀምና የያዘ የነበረ ሲሆን ቃሉም በአማልክቶች እና በሚቿች መካከል ህግ ነበር። ምንም እንኳን ቁጣው የሚያስፈራ ቢሆንም ዜኡስ (Zeus) የሰማይ እና የአየር ንብረት አምላክ እንደመሆኑ መጠን ንጥረ ነገሮቹን በመቆጣጠር ፍትህን በገለልተኝነት ያሰጣል።

ከዜኡስ (Zeus) ጎን አጋሩ እና እህቱ ሄራ (Hera) የነበረች ሲሆን የጋብቻ እና የቤተሰብ አምላክ ንግስት ነበረች። ምንም እንኳን ንጉሣዊ ዘር ቢኖራትም ሄራ በምቀኝነት፣ በበቀል፣ በተለይም ለዜኡስ ብዙ ሟች ወዳጆች እና ህጋዊ ላልሆኑ ልጆች በነበራት አሉታዊ አመለካከት ትታወቅ ነበር። ቢሆንም ግን የሴቶች ጠባቂ እና የጋብቻ ቅድስና ተብላ ትከበር ነበር።

Iris (on the left), Zeus and Hera. Part of the central section-East frieze of Parthenon, Elgin Marbles-British Museum

ከሌሎቹ የኦሊምፒያን አማልክቶች መካከል አቴና (Athena) የጥበብና የጦርነት አምላክ የሆነችና ሙሉ በሙሉ ከዜኡስ (Zeus) ራስ የወጣች ነች። አፖሎ (Apollo) የፀሐይ፣ የትንቢት እና የኪነጥበብ አምላክ የሆነ፣ የብርሃኑ መገኘት ሰማያትን ያበራና ሟቾችን በሙዚቃው እና በግጥሙ ሚያነሳሳ ነው። አርጤምስ (Artemis) የአደንና የዱር አምላክ ስትሆን ከናምፍስ (nymphs) ቡድኖች ጋር በየጫካው የምትዞር እና ከሟች ጀግኖች ጋር የምታደን ስትሆን አፍሮዳይት (Aphrodite) ደግሞ የፍቅር እና የውበት አምላክ ስትሆን ውበቷ አማልክትን እና ሟቾችን ትማርክ ነበር።

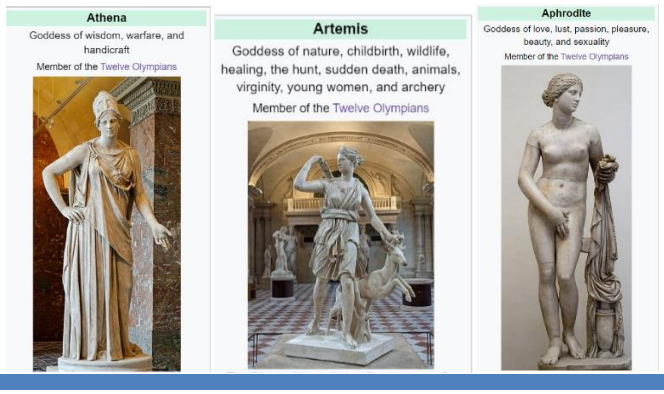

በኦሎምፒያ አማልክት እና በሟቾች መካከል ያለው መስተጋብር በግሪክ አፈ ታሪክ ውስጥ ዋና ጭብጥ የነበር ሲሆን ብዙ ጊዜ የጀግንነት፣ የአደጋ እና የመለኮታዊ ሀይል ጣልቃገብነት ተረቶች እንደ መነሻ ሆነው ያገለግላሉ። ፈቃዱን በተቃወሙ ሟች ሰዎች ከደረሰባቸው ከዜኡስ (Zeus) ቁጣ ተነስቶ ለመለኮታዊ ድጋፍ ብቁ መሆናቸውን ላረጋገጡ ጀግኖች ለተሰጣቸው ውለታ ድረስ አማልክት የሰውን ልጅ እጣ ፈንታ በመቅረጽ ረገድ ትልቅ ሚና ተጫውተው ነበር።

በአንዳንድ አፈ ታሪኮች አማልክቶች በሰው ልጆች መካከል ሰዎችን መስለው በመራመድ ንፅህናቸውን እና በጎነታቸውን በመፈተን እንግዳ ተቀባይነታቸውን እና ለጋስነታቸውን ይሸለሙ ነበር። በሌሎች አፈ ታሪኮች ውስጥ ሟቾች በችግር ጊዜ ጥበቃን እና በረከቶችን ከአማልክት ለማግኘት ጸሎቶችን፣ መስዋዕቶችን እና የአምልኮ ሥርዓቶችን በማድረግ የአማልክትን ሞገስ ለማግኘት ይጥሩ ነበር።

የኦሎምፒያ አማልክቶች መለኮታዊ መነሻ ቢኖራቸውም ከሰዎች ተመሳሳይ ድክመቶች እና ፍላጎቶች ነፃ አልነበሩም። ልክ እንደ ሟች ሰዎች ቅናትን፣ ቁጣን፣ ፍቅርን እና ሀዘንን የሚለማመዱና ድርጊታቸው ብዙውን ጊዜ የሰውን ልጅ ሁኔታ ያንጸባርቃሉ። አማልክቶች ከሰዎች ጋር በነበራቸው ግንኙነት ሟቾችን በህይወት ጉዟቸው በመምራት፣ ጊዜ የማይሽረው የጥበብ እና ትምህርቶችን በመስጠት እንደ መስተዋቶች እና መካሪዎች ሆነው አገልግለዋል።

6.3 ፕሮሜቲየስ እና ፓንዶራ ጨምሮ የነበራቸው የዘፍጥረት አፈ ታሪኮች

በጥንታዊ ግሪክ አፈ ታሪክ ውስጥ የዘፍጥረት ታሪኮች ልዩ ቦታ የሚይዙ ሲሆን ስለ አጽናፈ ሰማይ አመጣጥ እና የሰው ልጅ በውስጡ ስላለው ቦታ ጥልቅ ግንዛቤዎችን ይሰጣሉ። በጣም ዘላቂ ከሆኑት የፍጥረት አፈ ታሪኮች መካከል የሰውን ልጅ ሁኔታ ውስብስብነት እና በአማልክት እና በሟቾች መካከል ያለውን ግንኙነት የሚያጎሉ ፕሮሜቲየስ (Prometheus) እና ፓንዶራ (Pandora) ይገኙበታል።

ፕሮሜቴየስ ስሙ “አስቀድሞ ማሰብ” ወይም “forethought” ማለት ሲሆን ከኦሎምፒያውያን አማልክት በፊት የነበሩ የታያላን መለኮታዊ ፍጡራን ዘር የሆነ ታይታን (Titan) ነበር። በአፈ ታሪክ መሰረት ፕሮሜቴየስ (prometheus) የአማልክት ንጉስ የሆነውን የዜኡስን (Zeus) ፈቃድ በመጣስ እሳትን ከሰማይ ወይም ከገነት ሰርቆ ለሰው ልጆች ሰቷል። ፕሮሜቴየስ (prometheus) ይህን በማድረጉ ምክንያት የሰው ልጆች የእሳትን ኃይል ለሙቀት፣ እራሳቸውን ለመጠበቅ እና ለቴክኖሎጂ እድገት እንዲጠቀሙ፣ ከእንስሳት በላይ ከፍ እንዲሉ፣ እንዲሁም በአማልክት እና በሟቾች መካከል ያለውን ልዩነት እንዲጠብ አድርጎ ነበር።

Prometheus

ዜኡስ (Zeus) በፕሮሜቴዎስ (prometheus) የእምቢተኝነት ድርጊት በመበሳጨቱት ታይታንን በካውካሰስ ተራራ (Mount Caucasus) ላይ ካለ ድንጋይ ጋር በሰንሰለት በማሰር ቀጣው። ከዚህም ከታሰረበት ስፍራ ንስር ጉበቱን በየቀኑ ይበላ የነበረ ሲሆን ነገር ግን ጉበቱ በአንድ ጀንበር በድጋሜ ይፈጠር ነበር። ምንም እንኳን የመከራ ቅጣት ቢደርስበትም ፕሮሜቴየስ (prometheus) ለድርጊቶቹ ንስሃ ለመግባት ፈቃደኛ ያልሆነና ለሰው ልጅ የሰጠውን የእሳት ስጦታ በጽናት ይኮራበት ነበር።

The Torture of Prometheus, painting by Salvator Rosa (1646–1648)

የፕሮሜቴየስ (prometheus) አፈ ታሪክ በመለኮታዊ ሥልጣን ፊት የሰውን ብልህነት እና ጽናትን ድል አድራጊነት እንዲሁም በነፃነት እና በጭቆና፣ በእውቀት እና በድንቁርና መካከል ያለውን ዘላለማዊ ትግል ያሳያል። በአመፁ ድርጊቱ ፕረሜቴየስ (prometheus) የሰው ልጅ ወደር ያሌለው ጀግና በመሆን ሟቾች ለታላቅነት እንዲታገሉ እና የእጣ ፈንታ ገደቦችን እንዲቃወሙ አነሳስቷል።

ሌላው ታዋቂ የጥንታዊ ግሪክ የፍጥረት አፈ ታሪክ ፓንዶራ (Pandora) ሲሆን በአማልክት ለሰው ልጆች ጥፋት ቅጣት የተፈጠረች የመጀመሪያዋ ሴት ነች። በአፈ ታሪኩ መሰረት በፕሮሜቴየስ (prometheus) የእሳት ስርቆትና

በእምቢተኝነት የተበሳጨው ዜኡስ (Zeus) የሰው ልጆችን ለመበቀል ፓንዶራ እንድትፈጠር አዟል።

ፓንዶራ (Pandora) በአማልቶች ብዙ ስጦታዎች የተሰጣት ሲሆን ውበት፣ ሞገስ፣ ተንከለኝነት እንዲሁም ሁሉንም የአለምን ክፋት እና ሀዘኖች የያዘ ማሰሮ ወይም ሳጥን ጭምር ነበር። በተፈጥሮ የማወቅ ጉጉት የነበራት ፓንዶራ ማሰሮውን የመክፈት ፍላጎቷን መቋቋም አልቻለም። በዚህም ምክንያት የስቃይ፣ የሰቆቃ እና የመከራ ጎርፍ አለምን አጥለቀለቀው።

Pandora by John William Waterhouse, 1896

ሆኖም ግን በትርምስና በተስፋ መቁረጥ መሀል አንድ ነገር ከማሰሮው በታች የቀረ ሲሆን እሱም ተስፋ ነበር። ምንም እንኳን የሰው ልጅን የሚያሰቃዩ ፈተናዎች እና መከራዎች አለምን ቢሞሉም ተስፋ በጨለማ ውስጥ ብርሃን ሆኖ ጸንቶ በመኖር መጽናናትን፣ ጥንካሬን እና ሀይልን ይሰጣል።

የፓንዶራ (Pandora) አፈ ታሪክ የማወቅ ጉጉት የሚያስከትለውን መዘዝ፣ ያልተጣራ ምኞት አደጋን እንዲሁም በችግር ጊዜ የሰው ልጅ ያለውን የመቋቋም ችሎታን እንደ ማስታወሻያ እና ማስጠንቀቂያ አፈ ታሪክ ሆኖ

ያገለግላል። በታሪኳ ፓንዶራ የሁለቱም የሰው ልጅ ደካማነት እና የፅናት ምልክት የሆነች ሲሆን ይህም በመልካም እና በክፉ፣ በብርሃን እና በጨለማ መካከል ያለውን ዘላለማዊ ትግል ይገልጻል።

6.4 የግሪክ አፈ ታሪክ በሥነ ጥበብ፣ ስነ ጽሑፍ እና ፍልስፍና ላይ ያሳድረው ተጽዕኖ

የግሪክ አፈ ታሪክ በሥነ ጥበብ፣ ስነ-ጽሁፍ እና ፍልስፍና ላይ ያሳደረው ተጽዕኖ ጥልቅ እና ዘላቂ እንደመሆኑ መጠን ለሺህ ዓመታት የምዕራቡ ዓለምን ባህላዊ ገጽታ መቅረጽ ችሏል። ከሆመር (Homer) ግጥሞች አንስቶ እስከ ፕላቶ (Plato) እና አርስቶትል (Aristotle) የፍልስፍና ጥያቄዎች ድረስ የግሪክ አፈ ታሪክ አርቲስቶች፣ ጸሃፊዎች እና አሳቢዎች ሰለ ሰው ልጅ ልምድ እና የህልውና ሚስጥር እንዲመረምሩ አነሳስቷል።

በሥነ ጥበብ ውስጥ የግሪክ አፈ ታሪክ የጥንቱን ዓለም ውበት እና ታላቅነት ለመግለፅ ለፈለጉ ሰዓሊዎች፣ ቀራፂዎች እና አርክቴክቶች የበለፀገ መነሳሻን ሰጥቷል። ከአቴንስ (Athens) ግርማ ሞገስ ከተላበሱ ቤተመቅደሶች እስከ የአፍሮዳይት (Aphrodite) እና የአፖሎ (Apollo) ቅርፃቅርፆች ድረስ የግሪክ አርቲስቶች በስራቸው ጊዜ የማይሽረው ጭብጦችን እና የአፈ ታሪክ ገፀ-ባህሪያትን በማስተዋወቅ ዛሬም እኛን የሚያስደንቁ እና የሚማርኩ ድንቅ ስራዎችን መፍጠር ችለዋል።

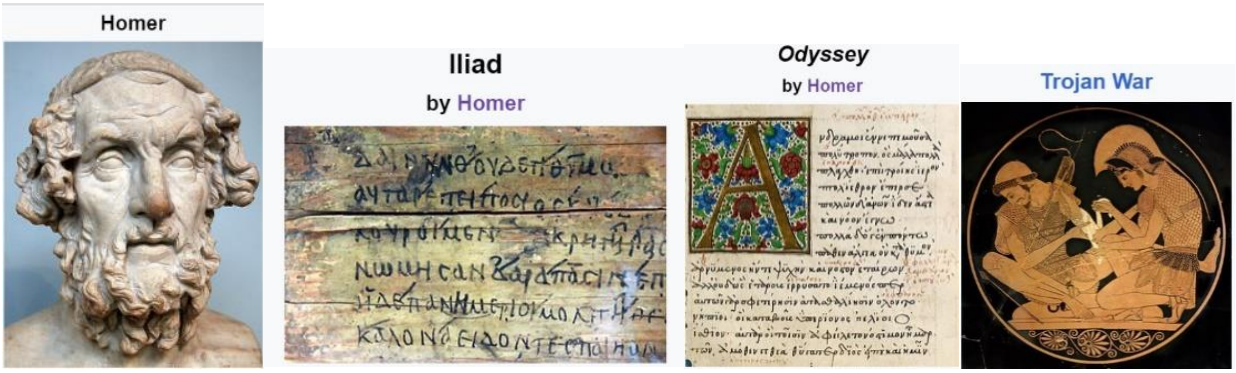

ከግሪክ አፈ ታሪክ ዘላቂ ከሆኑት አሻራዎች አንዱ በሥነ ጽሑፍ ላይ በተለይም በሆሜር (Homer) ኢሊያድ (Iliad) እና ኦዲሲ (Odyssey) ግጥሞች ተጠቃሾች ናቸው። በትሮጃን ጦርነት (Trojan War) ወቅት አማልክት እና ሟቾች የፈፀሙትን ጀግንነትና ያስከተለውን ተፅዕኖ የሚተርኩ እነዚህ አስደናቂ ታሪኮች ለብዙ ሺህ አመታት የአንባቢያንን ቀልብ ግልፅ በሆኑ ገፀ ባህሪያቸው፣ ቀስቃሽ የጦርነት አገላለጻቸው እና ጊዜ በማይሽራቸው መሪ ሃሳቦች በመግዛት የክብር፣ ዕጣ ፈንታ እና የሰው ልጅ ሁኔታ ከሚያቅፉ ታላላቅ የአለም የስነፅሁፍ ስራዎች መካከል መጠቀስ እንዲችሉ አድርጓቸዋል።

እንደ ፕላቶ (Plato)፣ አርስቶትል (Aristotle) እና ሶቅራጥስ (Socrates) ያሉ አሳቢዎች የህልውና፣ የሞራል እና የእውነታን ተፈጥሮ መሰረታዊ ጥያቄዎችን እንዲመረምሩ የግሪክ አፈ ታሪክ በፍልስፍና እድገት ውስጥ ትልቅ ሚና ተጫውቷል። እነዚህ ፈላስፎች ከባህላቸው አፈ ታሪክ በመነሳት ኮስሞስን የሚቆጣጠሩትን መሰረታዊ መርሆች እና ዓለም አቀፋዊ እውነቶችን ለማወቅ የጣሩ ሲሆን በዚህም ምክንያት ለምዕራቡ ዓለም የፍልስፍና እና የሳይንስ መሠረት መጣል ችለዋል።

ከሥነ ጥበባዊ እና ምሁራዊ አስተዋጾ በተጨማሪ የግሪክ አፈ ታሪክ በዘመናዊ ባህል ላይ ከሥነ ጽሑፍና ፊልም እስከ ሙዚቃና ፋሽን ድረስ ተፅእኖ ማሳደር ችለዋል። ከሄርኩለስ (Hercules) እና ከአክሌስ (Achilles) እስከ ሜዱሳ (Medusa) እና ሚኖታኡር (Minotaur) ያለው አፈ ታሪካዊ ጭብጦች እና ገፀ-ባህሪያት ስለ እነዚህ ጥንታዊ ታሪኮች ከጊዜ እና ከቦታ ገደብ ባሉ ታዳሚዎች ዘንድ የማስተጋባት ችሎታቸውን ያስተጋባል።

ምዕራፍ 7፡ ኖርዲክ ሳጋስ፡ የአስጋርድ አማልክት እና የሰዎች እጣ ፈንታ

7.1 የኖርስ አፈ ታሪክ እና ባህል አጠቃላይ እይታ

በሰሜናዊ አውሮፓ በሚገኙ የጀርመን ሕዝቦች ጥንታዊ እምነት እና ወግ ላይ የተመሰረተው የኖርስ (Norse) አፈ ታሪክ በአማልክት፣ በግዙፎች እና በጀግኖች ዓለም ውስጥ የሰዎች እጣ ፈንታ በተፈጥሮ እና በሃያሎች መካከል ያለውን ውዝዋዜ የሚያጎላ ምልከታን ይሰጣል።

በኖርስ አፈ ታሪክ ልብ ውስጥ በአስጋርድ የሰማይ አለም ግዛት (realm of Asgard) ውስጥ የሚኖሩ አማልክቶች ያሉ ሲሆኑ ከሟች ዓለም ጋር ቢፍሮስት (Bifröst) በተባለ የቀስተ ደመና ድልድይ ይገናኙ ነበር። በኦዲን (Odin) የሁሉ አባት የሚመራው የአስጋርድ አማልክት (gods of Asgard) የፍጥረት፣ የጥፋት እና የመታደስ ዋና ኃይሎችን ያቀፈና እንደ ጠባቂዎች እና የሰው ልጅ እጣ ፈንታ አንቀሳቃሾች ተደርገው የሚታዩ ነበሩ።

የአማልክት አለቃ የሆነው ኦዲን (Odin) ውስብስብ እና እንቆቅልሽ ከሆነ ጥበብ፣ ጦርነት እና አስማት ጋር የተያያዘ ነው። ባለቅኔ እና ባለ ራእይ አምላክ በመባል የሚታወቀው ኦዲን (Odin) እውቀትን ለማግኘት አንድ ዓይኑን በመሠዋቱ ምክንያት ጥንታዊ የኃይል እና የጥንቆላ ምልክቶች ተደርገው ይቆጠራል። ኦዲን (Odin) የጦርነት አምላክ ተደርጎ የሚቆጠር ሲሆን የቫልሃላ (Valhalla) ጀግና ተዋጊዎችን ከሁከት እና ከትርምስ ኃይሎች ጦር በመግጠም ይዋጋ ነበር።

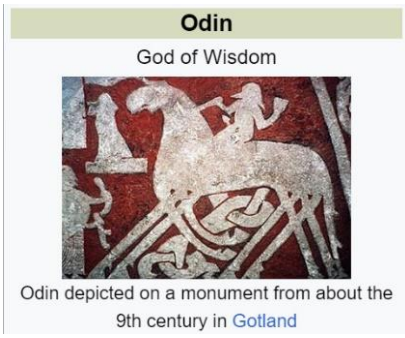

Loki with a fishing net (per *Reginsmál*) as depicted on an 18th-century Icelandic manuscript (SÁM 66)

ከኦዲን (Odin) ጎን ልጆቹ ያሉ ሲሆን አንደኛው ቶር (Thor) የነጎድጓድ አምላክ እና የሚድጋርድ (Midgard) ወይም የሟች ዓለም ጠባቂ ተደርጎ ሲቆጠር ሎኪ (Loki) ደግሞ እንደ አታላይ እና የትርምስ አምላክ ይወከላል። ቶር (Thor) አስጋርድን (Asgard) እና የሰው ልጅን ከግዙፎች እና ጭራቆች ዛቻ ለመከላከል ኃያል መዶሻውን ''Mjölnir'' ይጠቀማል። ሎኪ (Loki) ደግሞ በአስማተኛ ምላሱ እና አእምሮው የኮስሞስን ደካማ ሚዛን አደጋ ላይ የሚጥሉ መረቦችን ይዘረጋል።

ከአማልክት በተጨማሪ የኖርስ (Norse) አፈ ታሪክ በቀለማት ያሸበረቀ ገጸ-ባህሪያት የተሞላ ሲሆን ከነዚህም መካከል ቫልኪሪዎች (Valkyries) ኦዲንን (Odin) የሚያገለግሉ ተዋጊ ልጃገረዶች፣ ስለ ግዙፎች (Jotnar) የሚያወጉ የተፈጥሮ እና የዱር ጥንታዊ ፍጥረታት እና ኖርንስ (Norns) የህልውናን እጣ ፈንታ ክር እየተሸከረከሩ የሚሸምኑና የሁሉንም ፍጡራን እጣ ፈንታ የሚወስኑ ሦስቱ ዕጣዎች ያካትታል።

በኖርስ (Norse) አፈ ታሪክ ውስጥ የራግናሮክ (Ragnarök) ጽንሰ-ሀሳብ ያለ ሲሆን የአለም መጨረሻን እና የአዲስ የፍጥረት ዑደት መጀመሪያን የሚያመለክት አስከፊ ክስተት ነው። በራግናሮክ (Ragnarök) ትንቢት መሠረት ምድር ፊምቡልዊንተር (Fimbulwinter) ተብሎ የሚጠራው ረዥም ክረምት ዓለም ወደ ጨለማ እና ትርምስ ትገባለች። በመጨረሻው በአማልክት የሚመሩት የሥርዓት ኃይሎችና በጆትናር (jotnar) ከሚመራው ትርምስ ኃይሎች ጋር የኮስሞስን እጣ ፈንታ ለመወሰን በታይታኒክ (Titanic) ተጋጭተው ነበረ።

የራግናሮክ (Ragnarök) ወቅት አለም ጨለማ የነበረ ቢሆንም የኖርስ (Norse) አፈ ታሪክ ዓለም ከጥፋት ውሃ ተርፋ፣ ከቀሪ ጥፋት አፈር ወጥታ እንደ አዲስ እንደ ተወለደች ይገልፃሉ። በአማልክት ድፍረት፣ ጽናትና ቆራጥነት የኖርስ

አፈ ታሪክ የአማልክት እና የጀግኖችን የህይወት ፈተናዎች በጀግንነት በመጋፈጥ በፈተና ጊዜ ተስፋ አለማጣትን እና ብርሃንን መመልከትን አስተምረዋል።

7.2 ኤሲር (Aesir) እና ቫኒር (Vanir)፡ የአስጋርድ እና የቫናሃይም አማልክቶች

በኖርስ አፈ ታሪክ ውስጥ መለኮታዊው ፓንታዮን አማልክቶች በሁለት ዋና ቡድኖች የሚከፈሉ ሲሆን አነርሱም አሲር (Aesir) እና ቫኒር (Vanir) ናቸው። እነዚህ ሁለት የአማልክት ነገዶች እያንዳንዳቸው የየራሳቸው መለያ ባህሪያት እና ጎራዎች ያላቸው፣ በአስጋርድ (Asgard) እና በቫናሃይም (Vanaheim) የሰማይ ግዛቶች ውስጥ የሚኖሩ እና የሰዎችን እና የኮስሞስን እጣ ፈንታ በመቅረጽ ረገድ ቁልፍ ሚና ይጫወታሉ።

Æsir gathered around the body of Baldr. Painting by Christoffer Wilhelm Eckersberg 1817

በኦዲን (Odin) የሚመራው ኤሲር (Aesir) የአስጋርድ (Asgard) ዋና አማልክት ሲሆኑ ከጦርነት፣ ጥበብ እና አገዛዝ ጋር የተቆራኙ ናቸው። ከኦዲን በተጨማሪ ኤሲር የነጎድጓድ አምላክ እና የሚድጋርድ (Midgard) ተከላካይና ጠባቂ የሆነውን ቶርን፣ የኦዲን ሚስት እና የአስጋርድ ንግስት ፍሪግ (Frigg)፣ የህግ እና የፍትህ አምላክ ቲር (Tyr) እና የብርሃን እና የንጽህና አምላክ ባልዱርን (Baldur) ከሌሎች አማልክቶቹ ጋር ያጠቃልላል። አሲሮች (Aesir) የሥርዓት እና የሥልጣኔ ጠባቂዎች ሆነው የተከበሩ ሲሆኑ ኮስሞስን ከሁከት እና የጥፋት ኃይሎች ይከላከላሉ።

በሌላ በኩል ቫኒር (Vanir) ከመራባት፣ ከበረከት እና ከተፈጥሮአዊው ዓለም ጋር የተቆራኙ የአማልክት ነገዶች ናቸው። መጀመሪያ ከቫናሃይም (Vanaheim) ግዛት የመጡት ቫኒሮች (Vanir) የሚመሩት በባህር እና በነፋስ አምላክ በንጆርድ (Njord) እና በፍቅር እና የመራባት አምላክ በሆነችው ፍሬይጃ (Freyja) ነው። ሌሎች የታወቁ ቫኒሮች (Vanir) የአዝመራ እና የበረከት አምላክ የሆነው ፍሬይር (Freyr) እና የኒዮርድ (Njord) መንትያ ልጆች ፍሬይር (Freyr) እና ፍሬጃን (Freyja) ያካትታሉ። ቫኒር (Vanir) እንደ የግብርና፣ የመራባት እና የህይወት እና የሞት ዑደቶች አምላኮች የተከበሩ ናቸው።

በአይሲር (Aesir) እና በቫኒር (Vanir) መካከል ያለው ልዩነት ግልጽ ባይሆንም በሁለቱ የአማልክት ጎሳዎች መካከል የረጅም ጊዜ መስተጋብር እና የጋብቻ ታሪክ እንደነበራቸው ይገለፃል። በእርግጥ በአንድ ወቅት ኤሲር እና ቫኒር አሲር-ቫኒር ጦርነት (Æsir–Vanir War) ተብሎ በሚታወቀው ከባድ ግጭት ፈጥረው ነበር። በአፈ ታሪክ መሰረት ጦርነቱ በእርቅ እና በሁለቱም ወገን የታገቱ ወገኖች በመለዋወጥ የተጠናቀቀ ሲሆን ከቫኒር (Vanir) ጋር ኒዮርድን (Njord) እና ልጆቹን በኤሲር (Aesir) መካከል እንዲኖሩ እና ኤሲር (Aesir) ሄኒርን (Hœnir) እና ሚሚርን (Mímir) በቫኒር (Vanir) መካከል እንዲኖሩ ላከ።

ምንም እንኳን ልዩነቶች ቢኖሯቸውም ኤሲር (Aesir) እና ቫኒር (Vanir) በመጨረሻ ታርቀው ግዙፎቹን እና የትርምስ ኃይሎችን ጨምሮ በኮስሞስ ውስጥ ትልቅ ስጋት የሚፈጥሩ ኃይሎችን ለመጋፈጥ ተባብረዋል። የአስጋርድ (Asgard) እና የቫናሃይም (Vanaheim) አማልክቶች አንድ ላይ ሆነው ዘጠኙን ግዛቶች ከውጭ ስጋቶች በመከላከል እና የአጽናፈ ሰማይ ስርዓትን በመጠበቅ አስፈሪ ጥምረት መመስረት ችለው ነበር።

አሲር እና ቫኒር ከአማልክት እና ከሟቾች ጋር በሚያደርጉት ግንኙነት የሰዎችን እና የአጽናፈ ሰማይን እጣ ፈንታ በመቅረጽ በስርዓት እና በትርምስ፣ በእጣ ፈንታ እና በነጻ ምርጫ መካከል ያለውን ዘላለማዊ ትግል ያቅፋሉ። የኖርስ (Norse) አማልክቶችን አፈ ታሪክ ስንመረምር በእነዚህ ጥንታዊ ታሪኮች ውስጥ የተካተቱትን ጊዜ የማይሽራቸው ጥበቦችን እና ዘላቂ እውነቶችን እንገልጣለን።

7.3 የዘፍጥረት አፈ ታሪኮች እና የኦዲን፣ የቶር እና የሎኪ ሚና

በኖርስ አፈ ታሪክ ውስጥ የአለም አፈጣጠር በተለያዩ ምንጮችና በርካታ የታሪክ ስሪቶች በሚገለጽ ሚስጥራዊ በአፈ ታሪክ የተሸፈነ ነው። ይሁን እንጂ በሰፊው ከሚታወቁ የፍጥረት አፈታሪኮች አንዱ ዓለም በአማልክት ድርጊት የተገኘበትን ሰፊ የባዶነት እና የትርምስ የመጀመሪያ የሆነውን የጂንኑጋጋፕን (Ginnungagap) ግዛት ያካትታል።

የዚህ የፍጥረት አፈ ታሪክ ማዕከል የሆነው ኦዲን (Odin) በአባትነት፣ በጥበቡ እና በአስማት አቅሙ ኮስሞስን በመቅረጽ ረገድ ወሳኝ ሚና እንደተጫወተ ይታመናል። በአንዳንድ የአፈ ታሪኮች መሰረት ኦዲን (Odin) እና ወንድሞቹ ቪሊ (Villi) እና ቬ (Ve) ዋናና ግዙፉን ይሚርን (Ymir) በመግደል ሰውነቱን አለምን ለመፍጠር ተጠቅመውበታል። የይምር ሥጋ፡ ምድር፣ ደሙ፡ ባሕሮች፣ አጥንቶቹ፡ ተራሮች፣ የራስ ቅሉ፡ ሰማይ፣ የዐይኑ ሽፋሽፉ ደግሞ የሟች ዓለም በሆነው ሚድጋርድ ዙሪያ አጥር ሆኗል።

በዚህ አፈ ታሪክ መሰረት ኦዲን የመለኮታዊ ፈጣሪን ሚና በመያዝ አለምን ከዋናው ግዙፉ (primal giabt) ቅሪቶች በመቅረጽ፣ በመለኮታዊ ፈቃዱ ለኮስሞስ ህይወት በእስትንፋሱ መስጠት ችሏል። የአማልክት አለቃ እንደመሆኑ መጠን ኦዲን የኮስሞስን ቅደም ተከተል ይቆጣጠራል፣ ዘጠኙን ግዛቶች

የሚቆጣጠሩትን ሀጎች እና መርሆዎችን በአማልክት፣ በግዙፎች እና በሟቾች መካከል ያለውን መስተጋብር ቀጣይነት ያረጋግጣል።

የነጎድጓድ አምላክ እና የኦዲን ልጅ የሆነው ቶር (Thor) በኖርስ አፈ ታሪክ ውስጥ በተለይም ከግዙፎቹ እና ከሌሎች የትርምስ ሀይሎች ጋር ባደረገው ጦርነት ትልቅ ሚና ተጫውቷል። በአፈ ታሪክ መሰረት ቶር አስጋርድን (Asgard) እና ሚድጋርድን (Midgard) ከጆታናር (jotnar) እና ከሌሎች ከተፈጥሮ በላይ ከሆኑ ፍጡራን ለመከላከል ኃያሉን መዶሻውን Mjölnir ይጠቀማል። የቶር ነጎድጓዳማ ምቶች በጠላቶቹ ልብ ውስጥ ፍርሃትን በመፍጠር፣ በአጋሮቹ ውስጥ ደግሞ ድፍረትን በመፍጠር በሰማያት ውስጥ ያስተጋባ ነበር።

ሎኪ (Loki) አታላይ አምላክ እና የመሐላ የኦዲን የደም ወንድም ሲሆን በኖርስ አፈ ታሪክ ውስጥ የበለጠ አሻሚ ሚና ነበረው፤ ብዙውን ጊዜ እንደ አጋር፣ ለሌሎች አማልክቶች ደግሞ ተቃዋሚ ይሆናል። አንዳንድ የፍጥረት አፈ ታሪኮች እንደሚሉት ሎኪ (Loki) ይሚርን (Ymir) በመግደልና ዓለምን በመፍጠር ቁልፍ ሚና ተጫውቷል። ተንኮሉን እና የማስመሰል ችሎታታውን በመጠቀም ኦዲን (Odin) እና ወንድሞቹ ኮስሞስን እንዲገዙ በሚያደርጉት ጥረት ቀዳሚውን ግዙፉ ፈጥረት በማታለል እገዛ አድርጓል።

ሆኖም ግን የሎኪ (Loki) ተንኮለኛ ተፈጥሮ እና የክፋት ዝንባሌ በአማልክት እና በሰዎች ዓለም ውስጥ ጠብንና አለመግባባትን በማምጣት አሳዛኝ መዘዝ ያስከትላል። ለኦዲን (Odin) እና ለሌሎች አማልክቶች ታማኝ ቢሆንም የሎኪ ድርጊት ለአማልክት ውድቀት እና ለራግናሮክ (Ragnarök) የአለም ፍጻሜ የሆነውን አስከፊ ክስተት ጅማሮ አስተዋፅዖ ያደርጋል።

ኦዲን (Odin)፣ ቶር (Thor) እና ሎኪ (Loki) በፍጥረት አፈ ታሪክ ውስጥ በነበራቸው ሚና እና የተከታዮቹ ጀብዱዎች በኖርስ አፈ ታሪክ ውስጥ ያለውን በስርዓት እና በትርምስ፣ በእጣ እና በነጻ ፈቃድ መካከል ያለውን ዘላለማዊ ትግል ያንፀባርቃል።

7.4 Rognerok እና የኖርስ ኮስሞሎጂ ዑደት ተፈጥሮ

በኖርስ አፈ ታሪክ ውስጥ የ Ragnarok ጽንሰ-ሐሳብ የዓለምን አስከፊ መጨረሻ እና አዲስ ህይወት ዑደት ጅማሮን ይወክላል። ይህም የሕልውናን ዑደት ተፈጥሮ እና በሥርዓት እና በትርምስ መካከል ያለውን ዘላለማዊ ትግል ያሳያል።

የኔ ራዕይ - My Vision

የ Ragnarok ትርጉሙ በጥንት ኖርስ "የአማልክት እጣ ፈንታ" ማለት ሲሆን ከዚህ በፊትም በአማልክት ፊምቡልዊንተር (Fimbulwinter) በመባል የሚታወቀው ረዥም እና መራራ ክረምት መምጣቱን የሚያሳዩ ትንቢት ተነግሯል። በዚህ ጊዜ የጭለማ እና የጥፋት ኃይሎች ሃይላቸውን በማሰባሰብ፣ ቁጣቸውን በኮስሞስ ላይ በማንሳት ዓለም ወደ ጨለማ እና ትርምስ ውስጥ እንድትገባ አድርገዋል።

እንደ አፈ ታሪክ መሰረት በ Rognerok ውስጥ ቁልፍ ሚና ተጫዋቾች የነበሩት በአዲን (Odin) የሚመራው የአስጋርድ የአማልክት (gods of Asgard) ነገድ እና የዓለምን ፍጻሜ ለማምጣት የሚሹ ግዙፎች፣ ጭራቆች እና ሌሎች ከተፈጥሮ በላይ የሆኑ ፍጥረታትን ያካትታሉ። ከእነዚህ ጠላቶች መካከል በጣም ኃይለኛ የሆነው የእሳት ግዙፍ ሱርት (Surtr) በሚንበለበል ሰይፉ ዓለምን በእሳት ነበልባል ያጥባል እና የመጨረሻውን ጦርነት ያመጣል ተብሏል።

በራጋሮክ (Ragnarök) የመጨረሻ ጦርነት በኦዲን እና በልጁ ቶር የሚመራው የሥርዓት ኃይሎች በሱርትር (Surtr) እና በ jotnar (ግዙፎች) ከሚመሩት ሁከት ኃይሎች ጋር ለጽንፈ ዓለም ዕጣ ፈንታ በታይታኒክ (titanic) ትግል አድርገዋል። በትርምስ እና እልቂት ወቅት ብዙዎቹ የአስጋርድ አማልክት (gods of Asgard) እና ጀግኖች ኦዲን (Odin)፣ ቶር (Thor) እና ሎኪን (Loki) ጨምሮ በጦርነቱ በመውደቃቸው ምክንያት እጣ ፈንታቸውም ከራግናሮክ (Ragnarök) ውጤት ጋር በእጅጉ የተቆራኘ ሆኗል።

ምንም እንኳን የአስጋርድ አማልክት ደፋር ጥረቶችን ቢያደርጉም የጥፋት ኃይሎች አጥለቀልቋቸዋል። ነገር ግን በቀድሞ ዓለም ፍርስራሽ መካከል የነበሩ ዳግም የመፍጠርና የመታደስ ኃይሎች ከአመድ በመነሳት እንደ አዲስ ሕይወት ዘሮች ማብቀል ችለዋል።

በኖርስ ኮስሞሎጂ (Norse cosmology) ውስጥ የ Ragnarok ጽንሰ-ሐሳብ የሕልውናን ፍጻሜ የሚወክል ሳይሆን ዓለም እንደገና የተወለደበት እና የአስጋርድ (Asgard) አማልክት እና ጀግኖች እንደገና በምድር ላይ እንዲራመዱ እድል የሰጠ አዲስ የፍጥረት ዑደት መጀመሪያ ነው። ይህ ዑደት የሚያንፀባርቀው የሁሉም ነገሮችን ትስስር እና ኮስሞስን የሚቆጣጠሩት ዘላለማዊ የመወለድ፣ ሞት እና ዳግም የመወለድ ዜማዎች ነው።

የ Ragnarok አፈ ታሪክ የሕልውና ተፈጥሮን እና በሰው ልጅ የህይወት ልምድ ላይ የማሰላሰያ ርዕሰ በማቅረብ የነገሮችን ጊዜአዊነት እና ለውጥ የማይቀር የህልውና አካል መሆኑን ያስታውሰናል። የህይወት ፈተናዎችን ስንጋፈጥ፣ ከኮስሞስ ሚስጥሮች ለመፍታት ስንታገል፣ የራግናሮክ ታሪክ የሰውን መንፈስ ፅናት እና የመታደስ እና የመዳን ዘላቂ ማስታወሻ ሆኖ ያገለግላል።

ማጠቃለያ

1.1 የሰማይ አማልክቶችን በተመለከተ የተለመዱ ጭብጦች

የጥንት ስልጣኔ አፈታሪኮችን እና ባህሎችን ስንቃኝ የኮስሞስን እና የሰው ልጅ እጣ ፈንታን በቀረፁ የሰማይ አማልክቶች ዙሪያ ያተኮሩ ብዙ የእምነት እና ወጎች መመልከት ችለናል። እንደ ጥንታዊ ግብፅ፣ ሱመር፣ ማያ፣ ሂንዱ፣ የአሜሪካ ተወላጆች፣ የጥንቷ ግሪክ እና የኖርስ ስልጣኔዎች ጊዜ እና ቦታ ሊገድባቸው ሳይችል ተመሳሳይ ገፅታዎች እና ጭብጦችን ይዘው መመልከት ችለናል።

ከነዚህም የጋራ ጭብጦች አንዱ የተፈጥሮ ኃይሎችን እና የሰውን እጣ ፈንታ የሚቆጣጠሩ፣ ከሟች ዓለም ባሻገር በሰማያት ግዛቶች ውስጥ የሚኖሩ አማልክቶች አሉ ብሎ ማመን ዋንኛ ተጠቃሽ ነው። እነዚህም መለኮታዊ ፍጥረታት ብዙውን ጊዜ የመፍጠርን እና የጥፋት ኃይሎች በሚያስደንቅ ሁኔታ የሚያንጸባርቁ ናቸው።

ሌላው የተለመደ ጭብጥ የዘፍጥረት ጽንሰ-ሀሳብ ሲሆን እሱም የዓለምን እና የሰውን ልጅ አመጣጥ በመለኮታዊ የመፈጠር እና የመቀረጽ ጭብጦችን ይተርካሉ። እነዚህ አፈ ታሪኮች ብዙውን ጊዜ የሰማይ ፍጡራን ዓለምን ከመጀመርያው ትርምስ ወይም ከአጽናፈ ዓለም ትርምስ እንደፈጠሩ እና ሥርዓት አልበኝነት ኃይሎች ጋር ጦርነት ውስጥ መሳተፋቸውን ይጠቅሳሉ።

በተጨማሪም በሰዎች እና በተፈጥሮው ዓለም መካከል ያለውን የተቀደሰ ግንኙነት የተመለከትን ሲሆን ብዙ ባህሎች በሰው ልጅ እና በኮስሞስ መካከል ያለውን ጥልቅ ትስስር እና መደጋገፍ በእጅጉ አጉልተው ያምናሉ። የአምልኮ ሥርዓቶች፣ በዓሎች እና መስዋዕቶችም የሰማይ ፈጣሪዎችን ለማክበር እና የተፈጥሮ ስርአትን ስምምነት እና ሚዛን ለማረጋገጥ ይጠቀሙ ነበር።

በመጨረሻም የሕልውና ዑደታዊ ተፈጥሮ በጥንታዊ አፈ ታሪኮች ውስጥ ተደጋግሞ የሚታይ ሲሆን የመፈጠር፣ የመጥፋት እና የመታደስ ዑደቶች የኮስሞስን ዘላለማዊ የዜማ ምት የሚያንፀባርቁ ናቸው። እንደ የጥፋት ውሃ ወይም ታላቁ ጎርፍ ባሉ አስከፊ ክስተቶች በሚኞች ዘንድ የመታደስ እና ዳግም የመወለድ ተስፋን በመስጠት የሰው ልጅን የመንፈስ ጽናት፣ በችግር እና በፈተና ጊዜ ትርጉም እና ዓላማን እንዲያስታውስ አድርጎታል።

በጥንታዊ ባህሎች ውስጥ በእነዚህ የተለመዱ ጭብጦች ላይ ስናሰላስል የሰው ልጅ ልምድን ዓለም አቀፋዊነት እና አፈ ታሪክ የህልውና ሚስጥሮችን ለመፍታት ያለውን ዘላቂ ኃይል እናስታውሳለን። ጊዜ በማይሽራቸው የሰማይ አማልክቶች እና የጠፈር ጦርነቶችን ስንመረምር የራሳችንን ዕጣ ፋንታ እና በሰፊው ኮስሞስ ውስጥ ያለንን ቦታ ለመረዳት ስንጥር የራሳችንን የመንፈሳዊ ጉዞ እናገኛለን። አማልክትና ሟቾች በሚጨፍሩበት ጥንታዊ አፈ ታሪኮች እና ጥበቦች ውስጥ እያንዳንዳችን ለግለሰባዊ የህልውና ጥያቄዎቻችን መልስን ለማግኘት እንጣር።

1.2 የነዚህን እምነቶች ዘላቂ ጠቀሜታ ማሰላሰል

የጥንት ሥልጣኔ አፈታሪኮች እና ባህሎች ዳሰሳችንን ስናጠናቅቅ የነዚህን እምነቶች እና ባህሎች ዘላቂ ጠቀሜታ መገንዘብ ችለናል። በብዙ ሺህ ዓመታት ውስጥ በየ አህጉራት የተንሰራፉት የሰማይ አማልክቶች አፈ ታሪኮች እና የጠፈር ጦርነቶች ምናባችንን መማረካቸውን የቀጠሉ ሲሆን ስለ ሰው ልምድ እና የህልውና ተፈጥሮ ጥልቅ ግንዛቤዎችን ይሰጣሉ።

የእነዚህ እምነቶች አስደናቂ ገጽታ አንዱ ሁለንተናዊ፣ የባህል ድንበሮችን የሚያልፉ እና የተለያየ ዳራዎችና እምነት ካላቸው ሰዎች ጋር መመሳሰል መቻላቸው ነው። ወደ ግብፅ ፒራሚዶች፣ የግሪክ ቤተመቅደሶች ወይም

የሜሶአሜሪካ ፍርስራሾችን ብንመለከት የሰው ልጅ የአጽናፈ ሰማይን አመጣጥ እና በውስጡ ያለንን ስፍራ ለመረዳት ያደረጉትን ዘላቂ ጥረት የሚያሳይ ማስረጃ እናገኛለን።

ከዚህም ባለፈ እነዚህ እምነቶች የጥንት ህዝቦችን የጋራ ንቃተ ህሊና መመልከት የሚያስችለንን መስኮት በመስጠት ፍርሃታቸውን፣ ተስፋቸውን እና ምኞቶቻቸውን መግለጥ ችለዋል። ከአስደናቂው የአማልክቶች ታይል አንስቶ እስከ የፍጥረት እና የጥፋት ዑደት ድረስ የጥንት አፈ ታሪኮች ከጥንት ጀምሮ የሰውን ልጅ ምናብ የሳቡትን ጊዜ የማይሽራቸው እውነቶችን እና ዘላለማዊ ምስጢሮችን ማንፀባረቅ ችለዋል።

በተጨማሪም የእነዚህ እምነቶች ዘላቂ ጠቀሜታ ከማወቅ ጉጉትና ከመዝናኛ በላይ በመዝለቅ በሕይወታቸው ትርጉም እና ዓላማ ለሚፈልጉ ትውልዶች የመነሳሳት እና የመመሪያ ምንጭ ሆነው ያገለግላሉ። በአምልኮ ሥርዓቶች፣ በበዓሎች ወይም በሥነ ምግባራዊ ትምህርቶች ጥንታዊ አፈ ታሪኮች እራሳችንን የምንረዳበትን መንገድ እና በዓለም ላይ ያለንን ቦታ በመቅረጽ ጊዜ የማይሽረው ጥበብ እና ዘላቂ እውነቶችን ሰተውን አልፈዋል።

በዘመናዊ ሳይንስ እና ቴክኖሎጂ ዘመን የጥንታዊ ስልጣኔ አፈ ታሪኮች ለአንዳንዶች ጊዜ ያለፈባቸው ተራ ታሪኮች ሊመስሉ ይችላሉ። ነገር ግን ቀና ብለን ወደ ከዋክብት መመልከት ከቻልን እና የኮስሞስን ምስጢር ካሰላሰልን ሁላችንም አንድ የሚያደርገንን ሚስጥር መገንዘብ እንችላለን።

በመጨረሻም የጥንት ስልጣኔዎች እምነት እና ወግ በዘመናዊው ዓለም ውስጥ የሰው ልጅ ምናብ ወሰን የለሽ አቅም ማሳያ ሆኖ ያገለግላል። ከቅድመ አያቶቻችን የተላከልንን የእውቀት ችቦ ወደ ፊት ስናስተላልፍ ትሩፋታቸውን እያከበርን ለዘመናት የማይጠፋ ጥበብን በጋራ እናሻግር።

1.3 ስለ መንፈሳዊነት እና ስለ ሰው አመጣጥ ወቅታዊ ግንዛቤ አንድምታዎች

በጥንታዊ ስልጣኔ አፈ ታሪኮች እና ባህሎች ውስጥ ስንጓዝ ስለ መንፈሳዊነት እና ስለ ሰው አመጣጥ ጥልቅ ግንዛቤዎችን እናገኛለን። የእነዚህ ጥንታዊ ህዝቦች እምነት እና ወጎች የሰው ልጅ ለትርጉም፣ ለዓላማ፣ እና ከኮስሞስ ጋር ያለውን ግንኙነት ለመረዳት ለሚያደርገው ጉዞ ጠቃሚ መንፈሳዊ ግንዛቤዎችን ይሰጣሉ።

የኔ ራዕይ - My Vision

በብዙ ጥንታዊ አፈ ታሪኮች ውስጥ በሰው ልጆች እና በተፈጥሮው ዓለም መካከል ባለው ቅዱስ ትስስር ውስጥ የሚታየውን የሁሉም ነገሮች ትስስርን እውቅና የመስጠት አንድምታ ነው። የተፈጥሮ ሀብት መሸርሸር እና ስነ-ምህዳራዊ ግንዛቤ ማጣት ባለንበት ዘመን እነዚህ ጥንታዊ ትምህርቶች የእኛ እጣ ፈንታ ከምድር እጣ ፈንታ ጋር የማይነጣጠል መሆኑን በመገንዘብ የተፈጥሮን ስርዓት ሚዛን ማክበር እና መጠበቅ አስፈላጊ መሆኑን ያስታውሰናል።

በተጨማሪም የጥንታዊ ሥልጣኔ አፈ ታሪኮች የመኖርን ምስጢር እንድንረዳ እና የሰው ልጅ አመጣጥ እና እጣ ፈንታ ከሚነሱ ጥልቅ ጥያቄዎች ለማወቅ እንድንታገል ይገፋፉናል። የአጽናፈ ሰማይን አመጣጥ ለማብራራት ከፍጥረት አፈ ታሪኮች ጀምሮ እስከ መለኮታዊ ጣልቃገብነት እና የጠፈር ጦርነቶች ታሪኮች

ድረስ እነዚህ ጥንታዊ ትምህርቶች በአጽናፈ ሰማይ ውስጥ ያለንን ቦታ እና የመኖርን ዓላማ እንድናሰላስል ይጋብዘናል።

ከዚህም ባለፈ የእነዚህ እምነቶች ዘላቂ ጠቀሜታ ከራሳችን ከሚበልጥ ሀይል ጋር ለመገናኘት እና በህይወታችን ውስጥ ትርጉም እና ዓላማን ለማግኘት በምናደርገው ጥረት የሰው ልጅ ለመንፈሳዊነት እና ለልዕልና ያለውን ፍላጎት አጉልቶ ያሳያል። ሳይንሳዊ ምክንያታዊነት እና ቁሳዊ ነገር በነገሠበት ዘመን የጥንታዊ ሥልጣኔ አፈ ታሪኮች መንፈሳዊ መሟላትን ለማግኘት ያለንን ዘላለማዊ ፍላጎት ለማስታወስ ያገለግላሉ።

ስናጠቃልል የጥንት ሥልጣኔዎች አፈ ታሪኮች እና ባህሎች ስለ ሰው ልጅ ሁኔታ እና ለመንፈሳዊነት እና የሰው ልጅን አመጣጥ ለመረዳት የነበራቸውን ጥልቅ ፍላጎት ጠቃሚ ግንዛቤዎችን ይሰጣሉ። እነዚህን ጥንታውያን አስተምህሮቶችን ስንመረምር እና የጊዜ ገደብ ከሌለው ጥበባቸው መነሳሻን ስንቀዳጅ የአያቶቻችንን ውርስ በማክበር እና የኮስሞስን ምስጢር በክፍት ልብ እና አእምሮ በመያዝ በህይወት ጉዟችን ላይ መመሪያ እና ብርሃን እናገኛለን።

የንፅፅር ሰንጠረዥ

ገጽታ	የጥንት ግብፅ	ሱመር	ማያ	ሂንዱ	የአሜሪካ ተወላጆች	የጥንቷ ግሪክ	ኖርስ
የአማልክት Pantheon	ፕታህ፣ ራ፣ አሳይረስ፣ ኢሲስ፣ ሆረስ	አኑናኪ	ኩኩልካን፣ ኢዛምና	ብራህማ፣ ቪሽኑ፣ ሺቫ	የተለያዩ አማልክትና መንፈሶች	ዜኡስ፣ ሄራ፣ አፖሎ፣ አቴና	ኦዲን፣ ቶር፣ ሎኪ
አፈ ታሪክ	ፕታህ በቃሉ አለምን መፍጠር ችሏል	አኑናኪዎች የሰው ልጅን አሻሽለዋል ወይም አዘምነዋል	አማልክቶች የሰውን ልጅ ፈጥረዋል	ብራህማ አጽናፈ ዓለምን ፈጥረዋል	ሰማይ ወለድ ፍጥረታት አለምን ፈጥረዋል	ፕሮቴዜየስ እና ፓንድራ	ኦዲን እና ymir
የሰማይ መስተጋብር	ከ Neteru ጋር መደበኛ ግንኙነት	አኑናኪዎች በአለም ውስጥ ይሳተፋሉ	አማልክት ከሰዎች ጋር ይገናኛሉ	አማልክት በሰው ልጅ ተመስለው ይኖራሉ	መናፍስት የሰው ልጆችን ይመራሉ	አማልክቶች በሰው ልጆች ጉዳዮች ጣልቃ ይገባሉ	አማልክት እና ግዙፍ ሰዎች ይጋጫሉ
የአምልኮ ሥርዓቶች እና ልምዶች	የቀብር ሥነ ሥርዓቶችን ያብራሩ	አምልኮ እና መስዋዕት	የአማልክት ሥነ ሥርዓቶች	ጉጃ፣ ማሰላሰል	መናፍስትን የሚያከብሩ ሥነ ሥርዓቶች|	በዓላት, መስዋዕቶች	ለአማልክት መስዋዕቶች

ልዩነት እና አንድነቶች

አንድነቶች

1. የአማልክት ነገዶች፡- ብዙ ጥንታዊ ባህሎች የተፈጥሮ ኃይሎችን እና የሰውን እጣ ፈንታ የሚቆጣጠሩ የአማልክት ፓንታኦን መኖራቸውን ይገልፃሉ። እነዚህ መለኮታዊ ፍጥረታት ሁለንተናዊ የሰውን ተሞክሮ የሚያንጸባርር እና ብዙውን ጊዜ ሰዎች ያሏቸውን ባሕርያት እና ስሜቶች ይላበሳሉ።

2. የፍጥረት አፈታሪኮች፡- ብዙ ባህሎች ዓለም እና የሰው ልጅ በመለኮታዊ ሀይል መፈጠራቸውን እና መቅረጻቸውን የሚያብራሩ የፍጥረት አፈ ታሪኮችን ይጋራሉ። እነዚህ አፈ ታሪኮች ብዙውን ጊዜ ዓለም ከመጀመርያው ትርምስ ወይም ሰማይ ወለድ ፍጡራን ኮስሞስን በመቅረጽ ላይ ያላቸውን ሚና ያካትታሉ።

3. ሰማይ ወለድ ፍጡራን እና ከሟቾች አለም ጋር የነበራቸው መስተጋብር፡- አማልክት ወይም የሰማይ ወለድ ፍጡራን በሰዎች ጉዳይ ላይ በቀጥታ ጣልቃ በመግባት ጥበብ፣ እውቀት ወይም መመሪያ ለሰዎች እንደሚሰጡ ይገለፃሉ። ይህ መስተጋብር በሰው ልጆች እና በመለኮታዊ አለም መካከል ያለውን የተቀደሰ ግንኙነት ያጎላል።

4. የአምልኮ ሥርዓቶች እና ልምዶች፡- የአምልኮ ሥርዓቶች፣ በዓሎች እና መስዋእቶች በሁሉም ባህሎች የተለመዱ ናቸው። እነዚህ ልምምዶች ከመለኮታዊ መንፈስ ሀይል ጋር ያላቸውን የተቀደሰ ትስስር ለመጠበቅ ያላቸውን የጋራ ፍላጎት ያንፀባርቃሉ።

ልዩነቶች

1. የተለዩ አማልክቶች እና አፈ ታሪኮች፡- በባህሎች ውስጥ የሚደጋገሙ ዋና ጭብጦች ቢኖሩም እያንዳንዱ ስልጣኔ የራሱ የሆነ ልዩ የአማልክት፣ የፍጥረት አፈ ታሪኮች እና ባህላዊ ልማዶች አሏቸው። እነዚህ ልዩነቶች የሰውን ልጅ ልምድ እና እምነቶች የተገኙባቸውን ልዩ ባህላዊ ዳራዎች ያንፀባርቃሉ።

2. የባህል አውድ፡- የእያንዳንዱ ባህል፣ እምነት እና ወግ የሚቀረፀው በልዩ ታሪካዊ፣ ጂኦግራፊያዊ እና ማህበራዊ አውድ ነው። ለምሳሌ የማያን ባህል የግብርና ላይ በማተኮር የመራባት አማልክትን የሚያከብሩ ሲሆን የኖርስ ባህል ደግሞ የባህር አማልክትን እና ተያያዥ አፈ ታሪኮችን ይንፀባርቃል።

3. ሥነ-ጥበባዊ እና ሥነ-ሕንፃዊ አገላለጽ፡- ከግብፅ ሃውልት ፒራሚዶች አንስቶ እስከ ውስብስብ የኖርስ ረጅም የመርከብ ምስሎች ድረስ እያንዳንዱ ባህሎች እምነታቸውን እና አፈ ታሪካቸውን የሚገልጹት በተለያዩ ጥበባዊ እና ስነ-ህንፃ መንገዶች ነው። እነዚህ ባህላዊ መግለጫዎች እንደ መለኮታዊ ተጨባጭ መገለጫዎች ሆነው በማገልገል የእያንዳንዱን ሥልጣኔ እሴቶች እና ምኞቶች ያንፀባርቃሉ።

ያገኘህውን

ትምህርት

እንጂ

ስህተቴን

አትቁጠር።

ማጣቀሻ

AI

ለንፅፅር ይሄን ሞፀሀፍ ያንበብ!

ኤጳጉሜን

(ኔቶ)

የዚህ መፅሃፍ አላማ ሁለት ሲሆን አንደኛ ወደ ጥንታዊ ባህሎች እና በሰማይ ወለድ ፍጡራን ያላቸውን እምነት በጥልቀት መመርመር እና ሁለተኛ በእነዚህ የተለያዩ የአለም ክፍላት መካከል ያለውን አንድነት እና ልዩነት በማነፃፀር ለመገንዘብ እንጥራለን። እንደ የጥንቷ ግብፅ (Egypt)፣ ሱመሪያ (Sumeria)፣ ማያ (Maya)፣ ሂንዱዝም (Hinduism)፣ የአሜሪካ ተወላጅ ነገዶች (Native American tribes)፣ የጥንት ግሪክ (Ancient Greece) እና የኖርስ (Ancient Norse) ማህበረሰቦች ያሉ የሥልጣኔ አፈ ታሪኮችን፣ የአምልኮ ሥርዓቶችን እና የፍልስፍና መሠረቶችን በመመርመር ሰማያት እንዴት የሰው ልጅ ግንዛቤ የቀረጹባቸውን ጥልቅ የሕልውና፣ የሥነ ምግባር እና መለኮታዊ መንገዶች ለመግለጥ እንጥራለን።

PUBLIC DOMAIN